

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS • CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

Nordterm 2001,
Sirpa Kuusisto-Niemi,
Tuomioistuinsanasto,
Terminology Work at ELTC,
computer forensics,
tekstiterminologi,
IT...

3 | 2001

TERMINFO

THE FINNISH CENTRE FOR TECHNICAL TERMINOLOGY

TERMINFO

22. vuosikerta • numero 3 | 2001

JULKAISIJA Tekniikan Sanastokeskus ry
PÄÄTOIMITTAJA Lena Jolkkonen
TOIMITUSSIIHTEERI Johanna Suomalainen
TOIMITTAJA Sirpa Suhonen (Summaries)
TOIMITUSNEUVOSTO Jukka Ihanus, Lena Jolkkonen,
Kari Kaartama, Sirpa Kuusisto-Niemi,
Markku Lammi, Aatto J. Repo, Mikael Reuter,
Seija Suonuuti, Krista Varantola
PAINOPIIKKA Forssan Kirjapaino Oy, Forssa 2001
KUSTANTAJA Stellatum Oy
Asemapäällikönkatu 7, 00520 Helsinki
puh. (09) 8689 700
faksi (09) 8689 7070
<http://www.stellatum.fi>

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

<http://www.stellatum.fi>
Stellatum Oy/Tilaajapalvelu
Kuoppamäentie 3 A, 33800 Tampere
puh. (03) 225 1948
faksi (03) 225 1955
tilaajapalvelu@stellatum.fi

TILAUSHINNAT SUOMESSA

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa
Kestotilaus (laskutusväli 12 kk) 190 mk
Vuosikerta (12 kk) 200 mk
Irtonumero 50 mk
Tilaajarekisterin tietoja voidaan käyttää ja
luovuttaa suoramarkkinointiin.

TILAUSEHTO

Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle vuodesta
toiseen ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa
tilauksen määräaikaiseksi tai lopettaa sen. Tilauksen hinta
on vuoden alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu
lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilauskauden
loppua joko puhelimitse tai kirjeellä. Peruutus on tehtävä
vähintään kaksi viikkoa ennen tilausjakson alkamista.
Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä,
laskutetaan tilaajan saamat lehdet irtonumerohintaan
sekä peruutuksen aiheuttamat kulut 30 mk.

IRTONUMEROMYYNTI

Stellatum Oy/Tilaajapalvelu
tilaajapalvelu@stellatum.fi
Akateeminen Kirjakauppa,
Suomalainen Kirjakauppa ja
Turun Kansallinen Kirjakauppa.

ISSN 0358-7517

SISÄLLYS

Ajatuksia menneeltä kesältä <i>Lena Jolkkonen</i>	3
Sirpa Kuusisto-Niemi – sanastojen tilaaja ja käyttäjä <i>Johanna Suomalainen</i>	4
Nordterm 2001 <i>Katri Seppälä, Mari Suhonen & Johanna Suomalainen</i>	6
Tuomioistuintermejä viidellä kielellä <i>Kaisa Kuhmonen</i>	13
Terminology Work in the Estonian Legal Translation Centre <i>Ülle Männart</i>	16
Terminologi for tekstil og konfeksjon <i>Anneke Askeland</i>	19
Termiharava	20
Kirjallisuutta	21
Summaries	23

Lukijapalautetta voi lähettää Tekniikan
Sanastokeskukseen (osoite alla) tai sähköpostitse
osoitteeseen terminfo@tsk.fi

TERMINFO INTERNETISSÄ <http://www.tsk.fi/ti/>

TSK:N YHTEYSTIEDOT

osoite	Albertinkatu 23 A 12 00120 Helsinki (09) 2709 1060 (09) 608 859
puhelin	(09) 2709 1060
faksi	(09) 608 859
sähköposti	tsk@tsk.fi , terminfo@tsk.fi
Internet	http://www.tsk.fi

TERMIPALVELU (MAKSULLINEN EI-JÄSENILLE)

puhelin	(09) 608 876
faksi	(09) 608 859
sähköposti	termipalvelu@tsk.fi

Ajatuksia menneeltä kesältä

Kesä on jälleen kerran ohi, ja syksyisen sateen ropistessa ikkunaan, voimme muistella kesän kohokohtia. Menneenä kesänä Suomessa järjestettiin kaksikin merkittävää erikoiskieliin ja terminologiaan liittyvää tapahtumaa. Nordterm 2001 -päivät, josta olette jo aikaisemmin voineet lukea Terminfosta (1/2001, 2/2001), järjestettiin kesäkuussa Tuusulassa ja elokuussa Vaasan yliopisto toimi isäntänä kansainvälisessä konferenssissa, The 13th European Symposium on Language for special Purposes.

Meille TSK:laisille Nordterm 2001 oli kesän päätapahtuma, olimmehan me vastuussa tapahtuman järjestämisestä. Kevään ja alkukesän mittavien valmistelutöiden jälkeen oli hyvin palkitsevaa, että kaikki onnistui hyvin ja että päivät olivat antoisat. Saamamme palaute oli nimittäin valtaosin hyvää, esitelmistä löytyi itse kullekin jotakin uutta ja inspiroivaa, uusia kontakteja solmittiin ja vapaa-ajalla viihdyttiin yhdessä. Tämä Terminfo on Nordterm 2001 -tapahtuman teemanumero, voitte lukea lisää päivistä lehden sisäsivuilta. Pohjoismaiset jutunaiheet eivät kuitenkaan lopu vielä tähän, niitä riittää vielä seuraaviinkin lehtiin.

Nordterm 2001 -päivillä osallistujia oli tapahtuman eri osioissa kaiken kaikkiaan lähes 100, ja merkille pantavaa oli, että kaikilla pohjoismaisilla kielillä oli edustajat paikalla, myös saamen, fäärin ja grönlandin kielillä. Taloudellisesti tämän mahdollisti Pohjoismaisen kielineuvoston osallistuminen konferenssijärjestelyihin. Kielineuvostolla oli myös oma edustajansa paikalla päivien ajan.

Tällä kertaa pohjoismaiseen yhteistyöhön kutsuttiin mukaan myös virolaisia edustajia. Estonian Legal Translation Centren (ELTC) johtava terminologi *Ülle Männart* esitelmöi heillä tehtävästä terminologisesta työstä. Virolaisten tapaa käyntiin terminologinen työ on hyvin vaikuttava ja ammattimainen, ja voimme ihailleen todeta, että meillä on heiltä paljon opittavaa. Männartin kirjoitus aiheesta löytyy sivuilta 16–18.

Kuten aikaisemminkin Nordterm-yhteistyöhön osallistuneilla oli hyvin erilaiset taustat, tehtävät ja kokemukset. Yhteistä kaikille oli kiinnostus terminologiaan joko tutkimuksen, opetuksen tai käytännön näkökulmasta. Tämä on hyvä pohja hedelmällisille keskusteluille ja mielestäni pohjoismainen yhteistyö jälleen kerran osoitti elinvoimansa ja hyödyllisyytensä.

Syksy tuo tullessaan TSK:n vaalikokouksen. Tänä vuonna kokous pidetään 31.10. kello 14, paikkana hotelli Radisson SAS (Runeberginkatu 2). Jäsenille lähetetään kokouksesta lisää tietoa kirjeitse.

Hyvää alkanutta syksyä Terminfon lukijoille!

Lena Jolkonen

lena.jolkonen@tsk.fi

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ruotsinkielisen osaston osastonjohtaja ja TSK:n hallituksen puheenjohtaja *Mikael Reuter* vihittää Uumajan yliopiston kunniatohtoriksi 13. lokakuuta. TSK:n henkilökunta onnittelee!

Sirpa Kuusisto-Niemi – sanastojen tilaaja ja käyttäjä

Johanna Suomalainen

4

TSK:n hallituksen jäsenistä kuudentena esittelyvuorossa on Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin Tietoteknologian osaamiskeskus (OSKE) kehittämisspäällikkö *Sirpa Kuusisto-Niemi*. Kuusisto-Niemi tuli mukaan TSK:n hallitukseen vuonna 1999. Yhteistyötä hän on tehnyt TSK:n kanssa kuitenkin jo vuodesta 1994, jolloin Stakesin ja TSK:n yhteiset sanastoprojektit alkoivat.

Kuusisto-Niemen mukaan TSK:n toiminnan reunaehdot on helppo ymmärtää hallituksen sisältäpäin. "TSK toimii monimuotoisessa kentässä, jossa olemassaolon oikeuden hankkiminen on vaativaa. TSK:lla tulee olla tarpeeksi näyttöä toiminnastaan, jotta toimintaa voidaan jatkaa", sanoo Kuusisto-Niemi. "Toimintaa ohjaa vahvasti TSK:n rahoitusrakenne, joka pakottaa priorisoimaan asioita. Hallituksessa mietitään koko ajan, mikä on todella tärkeää ja ajankohtaista, ja suunnataan toimintaa tämän mukaan", sanoo Kuusisto-Niemi.

Kuusisto-Niemen mielestä TSK:n toiminnalle tulisi saada myös julkista rahoitusta, koska kielen kehittämisestä ja kehittämisestä on huolehdittava. "Kielestä huolehtiminen on osa sivistysvaltion toimintaa", toteaa Kuusisto-Niemi. Yhteiskunnallisen tuen tulisi hänen mielestään olla itsestään-selvyyttä, koska kyseessä on kansallinen sanastokeskus, eikä pelkkiä sanastoja tilauksesta tuottava liikeyritys.

TSK:n palvelut jakaantuvat Kuusisto-Niemen mukaan tulevaisuudessakin kahteen osaan. "Perinteinen sanastotyö säilyy peruspalveluna. Se on olennainen osa kansallisen sanastokeskuksen toimintaa. Lisäksi sen avulla voidaan tavoittaa uusia asiakkaita, joille voidaan tarjota uudenlaisia, räätälöityjä tilaajaperusteisia palveluita."

Jatkossa Kuusisto-Niemi haluaa panostaa TSK:n palveluiden markkinointiin. Uudenlaisen markkinoinnin avulla hän uskoo saavutettavan aivan uusia kohderyhmiä, joilla on tarvetta sanastotyölle, mutta jotka eivät ole olleet tietoisia TSK:sta tai sen tarjoamista palveluista.

Tietoteknologian osaamiskeskus

Kuusisto-Niemi työskentelee Stakesin Tietoteknologian osaamiskeskuksessa. OSKE perustettiin vuonna 1997, ja sen tehtävänä on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteistoiminnallisuutta ja yksityisyyden suoja tietoverkoissa, ylläpitää kansallista luokituskeskusta, välittää tietoa teknologian hyödyntämisestä, standardeista ja alan periaatteista sekä kehittää luokituksia ja käsitteitä.

"OSKE on korkeatasoinen asiantuntijajaksikko, jossa tehdään perinteisiä toiminnanaloja läpäisevää työtä", kertoo Kuusisto-Niemi. Parhaillaan Kuusisto-Niemen vastuulla on sosiaalihuollon digitaalisten asiakirjojen tutkimus ja kehittäminen, avoimen oppimisympäristön kehittäminen Internetiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon alalla tehtävä sanastotyö.

Stakesin sanastotyö

Sanastotyö Stakesissa aloitettiin vuosien 1993–1994 vaihteessa. Sysäyksen työlle antoi laaja asiakas- ja potilaskertomusprojekti, jossa todettiin tarve määritellä sosiaali- ja terveydenhuollolle yhteisiä käsitteitä tietojärjestelmiä varten. Sanastotyöllä tähdätään sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmissä esiintyvien käsitteiden harmonisointiin ja sitä kautta kielen selkeyteen. Kuusisto-Niemi pitää erityisen tärkeänä sitä, että sanastotyö saa aikaan keskustelua käsitteistä ja niiden alasta. "Sanastotyö tarjoaa välineen puhua ilmiöiden ja asioiden olemassaolosta neutraalilla pohjalla", sanoo Kuusisto-Niemi. Keskustelun tavoitteena on nostaa perinteisten näkemysten rinnalle myös uusia näkökulmia. "Eri ammattiryhmät voivat esimerkiksi lähestyä samaa käsitettä

aivan eri näkökulmista", sanoo Kuusisto-Niemi ja jatkaa, että "keskustelun avulla nähdään, että samaa ilmiötä voidaan lähestyä eri näkökulmista korostaen sen eri puolia, vaikka itse ilmiö on sinänsä sama."

Sanastotyötä on tehty alusta alkaen yhteistyössä TSK:n kanssa. "Sanastotyötä tehdään työryhmässä. Sanasto-kokouksissa pyritään aluksi kartoittamaan keskeisimmät käsitteet, jotka halutaan sanastoon mukaan. Tämän jälkeen TSK:n terminologi kerää ja käy läpi aineistoa, jonka pohjalta hän kirjoittaa alustavat määritelmät ja huomautukset", kertoo Kuusisto-Niemi. Myöhemmin TSK:ssa tehdyt määritelmät ja huomautukset käydään läpi kokouksissa, joissa niitä korjataan ja hiotaan edelleen. Loppuvaiheessa sanasto lähetetään lausuntokierrokselle, jonka tarkoituksena on varmistaa, ettei sanastoon jää asiavirheitä. Valmis sanasto julkaistaan kirjana sekä Internetissä OSKE:n terminologiasivuilla (<http://www.stakes.fi/oske/terminologia/sanastot/>).

TSK:n sanastotyön perusprosessia on räätälöity Stakesin sanastotyön tarpeisiin sopivaksi. "Perinteisestä sanastotyöstä sosiaali- ja terveysalan sanastaminen eroaa muun muassa siten, että kirjoitettuja lähteitä on usein vaikea löytää. Sanastokokouksia joudutaan siksi pitämään paljon, ja niissä sovitetaan hyvinkin erilaisia näkemyksiä yhteen. Lopputulos on silti vain ehdotus: käyttäjät päättävät viime kädessä, hyväksyvätkö he sen", sanoo Kuusisto-Niemi. Stakesin sanastojen ensisijaisia käyttäjiä ovat ammattihenkilöiden lisäksi sosiaali- ja terveysalan hallinto sekä alan ohjelmatoimittajat.

Sanastotyön tulokset ja tulevaisuuden näkymät

Ensimmäinen OSKE:n julkaisema sanasto ilmestyi vuonna 1997. Sanasto käsittää kaksi erillisinä hankkeina laadittua osaa, *Asiakas- ja potilasasiakirjasanaston* ja *Laatusanaston* (Terminfo 3/1997). Ensiksi mainittu sanasto sisältää 148 käsitettä, jotka liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen ja asiakas- ja potilasasiakirjojen tuotantoon sekä tietoturvaan ja tietosuojaan. Jälkimmäinen sanasto sisältää 22 laatukäsitettä.

Vuonna 1999 ilmestyi seuraava sanasto, *Sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteitä tietojärjestelmien suunnittelua varten* (Terminfo 4/1999). Sanasto sisältää 61 alan tietojärjestelmien suunnitteluun liittyvää käsitettä. OSKE on lisäksi julkaissut vuonna 1999 raportin Satakunnan Makropilotti -projektissa tehdystä käsitemäärittelytyöstä otsikolla *Asiamies vai neuvoja? Käsitemäärittelytyön aloitus Satakunnan Makropilotissa* (Terminfo 2/1999). Raportissa kuvataan sanastotyön vaiheita sekä sanastotyön ja käytännön palvelutoiminnan yhteensovittamisen tärkeyttä.

Parhaillaan OSKE ja TSK valmistelevat sanastoa, joka tulee sisältämään noin 40 sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu-

ketjuun liittyvää käsitettä. Käsitteistä vajaat 30 on määritelty sanastotyön periaatteita noudattaen. Kaikkia käsitteitä ei katsottu tarpeelliseksi määritellä yhtä tarkasti, vaan niistä annetaan määritelmän sijaan tietoa esimerkiksi käyttöyhteydestä ja yläkäsitteistä. Sanasto valmistuu tänä syksynä. Myöhemmin syksyllä on lisäksi käynnistymässä uusi sanasto-projekti, sosiaalityön sanastohanke, joka liittyy valmisteltavan sosiaalityön luokituksen kehittämiseen.

Kuusisto-Niemi kirjoitti Stakesin sanastotyön tulevaisuudesta sekä siitä miten terminologista työtä ja osaamista voitaisiin hyödyntää sosiaali- ja terveysalalla Terminfossa 2/2000. Artikkelissa Kuusisto-Niemi kertoi mm. aiheesta julkaista kaikki valmistuneet sanastot Stakesin WWW-sivuilla. Samana keväänä kaikki kirjamuodossa julkaistut sanastot siirrettiin Internetiin OSKE:n terminologiasivuille. Tulevissa projekteissa syntyvät sanastot tullaan myös julkaisemaan näillä terminologiasivuilla.

Kuusisto-Niemi puhui Stakesin sanastotyön tulevaisuudesta myös Tuusulassa järjestetyillä Nordterm-päivillä esitelmässään *Terminologi ja asiakas - ajatuksia yhteistyön kehittämiseksi*. Kuusisto-Niemi kertoi, että Stakes jatkaa perussanastotyötä TSK:n kanssa. Sanastotyön painoalueena tulevat olemaan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteistoiminnallisuutta kuvaavat tai siihen liittyvät käsitteet. Tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta käsitteiden käyttäjien kanssa. Lisäksi pyritään löytämään uusia tapoja käyttää hyväksi tietoverkkoa.

Vapaa-aika

Kuusisto-Niemi sanoo harrastavansa eri asioita kausiluontoisesti, aina siihen asti kunnes aika ja kiinnostus loppuvat. "En suhtaudu mihinkään niin hartaasti, että harrastaisin sitä loppuelämäni", toteaa Sirpa Kuusisto-Niemi nauraen. Pysyvyttä edustaa perheen loma-asunto Porvoossa. Vapaa-aika keväästä pitkälle syksyyn kuluu useiden suomalaisten tapaan puutarhassa, metsässä ja kaikenlaisissa korjaus- ja kunnostustöissä.

Nordterm 2001

Katri Seppälä, Mari Suhonen
& Johanna Suomalainen

6

Terminologia-alan pohjoismainen yhteistyöjärjestö Nordterm on kokoontunut joka toinen vuosi Nordterm-päiville vuodesta 1976 alkaen, ja tänä vuonna oli TSK:n vuoro järjestää tapahtuma Suomessa. Nordterm-päivät pidettiin 12.–16. kesäkuuta Tuusulassa.

Päivien ohjelmaan kuului sanastotyön peruskurssi, terminologia-alan symposiumi sekä Nordterm-kokous ja työryhmien kokoukset. Nordterm-päivät huipentuivat lauantai-iltana Nordtermin 25-vuotisjuhlailalliseen.

Tiedot järjestykseen käsiteanalyysin avulla

Perinteiseen tapaan Nordterm-päivät aloitti terminologian kurssi. Tällä kertaa ohjelmaan oli otettu terminologian perusteisiin tutustuttava kurssi, joka houkutteli paikalle täyden opetusryhmän sanastotyöstä kiinnostuneita. Kurssin opettajina toimivat Vaasan yliopiston tutkijat ja opettajat *Anita Nuopponen* ja *Nina Pilke*.

Nuopponen ja Pilke vakuuttivat, että esimerkiksi filosofiasta, semiotiikasta sekä kieli- ja viestintätieteistä vaikutteita saaneen terminologian menetelmät soveltuvat moniin eri tilanteisiin eri aloilla. Termit ovat olennainen osa erikoiskieliä, ja erikoiskielisen viestinnän selkeyttä, tarkkuutta ja taloudellisuutta voidaan lisätä esimerkiksi johdonmukaisella termien käytöllä.

Perusta johdonmukaiselle termien käytölle luodaan käsiteanalyysin avulla ja käsiteanalyysistä opettajat aloittivat myös kurssilaisten perehdyttämisen terminologisiin menetelmiin. Analyysin keskeisenä tavoitteena on selvittää käsitteiden sisältöä sekä käsitteiden välisiä eroja ja suhteita.

Perustiedot saatuaan kurssilaiset rakensivat harjoitustehtävänä annetun lähdeaineiston perusteella suomen-, ruotsin- ja englanninkielisen käsitejärjestelmän pilvityypeistä. Tehtävä ei ollut aivan helppo, vaikka kaikilla edellä mainituilla kieli- ja kulttuurialueilla luulisi esiintyvän samoja pilvityyppejä ja meteorologian alan voisi olettaa olevan melko kansainvälinen. Käytössä olleen lähdemateriaalin perusteella kurssilaiset saattoivat arvioida, millainen vaikutus käytettävillä tietolähteillä on käsitteiden hahmottumiseen, ja harjoitustyön tuloksena syntyneiden eri kielten käsitejärjestelmien vertailu antoi viitteitä siitä, miten käsitejärjestelmiä voidaan hyödyntää esimerkiksi käännösongelmien ratkaisussa.

Käsiteanalyysin avulla kerättyjä tietoja hyödynnetään edelleen kirjoitettaessa määritelmiä. Opettajat huomauttivat määritelmien olevan yhdenlainen tiedonvälityskeino. Tästä syystä määritelmiä kirjoitettaessa on otettava huomioon kohderyhmä, jonka käyttöön määritelmät tehdään – tietylle käsitteelle ei ole olemassa vain yhtä oikeaa määritelmää. Hyvän määritelmän aikaansaaminen edellyttää, että kirjoittaja arvioi, mitkä käsitepiirteet ovat olennaisia ja esittää ne siten, että käsitteiden väliset erot ja suhteet tulevat selkeästi esiin.

Kurssin viimeinen osio käsitteli termejä ja niiden muodostamista. Hyvät termit ovat kuvaavia ja helppokäyttöisiä, mutta opettajat totesivat, ettei tällaisten termien muodostaminen aina ole ongelmaton. Esimerkiksi lyhytensä puolesta helppokäyttöiset termit eivät välttämättä aina ole selkeitä. Käytännön esimerkkien avulla kurssilaiset pääsivät pohtimaan ajan myötä tapahtuvien käsitteisisältöjen muutosten vaikutuksia termeihin ja toisaalta kielellisten muoti-ilmiöiden myötä syntyviä termejä, joiden taustalla oleva käsite saattaa usein jäädä epäselväksi.

Päivän mittainen kurssi soveltui hyvin johdatukseksi terminologisiin menetelmiin. Sen perusteella kukin voi aloittaa menetelmien soveltamisen omassa työssään ja hankkia tarpeen mukaan lisätietoa myöhemmin.

Nordterm-päivien virallinen avaus

Nordterm-päivät avasi TSK:n hallituksen puheenjohtaja *Mikael Reuter*. Hän iloitsi siitä, että terminologia-alan pohjoismainen yhteistyö täyttää jo 25 vuotta ja että mukana oli tälläkin kertaa runsaasti osallistujia eri Pohjoismaista.

”Edellisestä Nordterm-päivistä on kulunut kaksi vuotta ja näissä kahdessa vuodessa on kerinnyt tapahtua paljon”, totesi Reuter. Hän kertoi TSK:ssa tapahtuneista johtajanvaihdoksista ja yhdistyksen nykyisestä tilanteesta. Reuter mainitsi myös ruotsalaisen Terminologisentrum TNC:n (silloinen Tekniska nomenklaturcentralen) viimevuotisesta konkurssista ja iloitsi, että tärkeä toiminta saatiin pelastettua uuden organisaation muodossa.

Reuter totesi, että kielipolitiikka on viime vuodet ollut keskipisteessä niin Suomessa kuin muissakin Pohjoismaissa. Suomessa on juuri tehty ehdotus uudeksi kielilainiksi, joka sisältää joukon uudistuksia, vaikkakin molempien kansalliskielten asema pysyy ennallaan. Grönlannissakin harkitaan lakia kielen asemasta tai muita toimenpiteitä kansalliskielen vahvistamiseksi. Ruotsissa hallituksen asettama parlamentaarinen komitea, Kommittén för svenska språket, valmistelee Ruotsin kielilautakunnan laatiman ohjelman perusteella toimenpiteitä ruotsin kielen aseman vahvistamisesta, kun englannin kieli uhkaa vallata yhä enemmän kielenkäyttöalaja.

Reuter otti kantaa myös viime aikoina paljon keskusteltuun aiheeseen tieteen ja tutkimuksen kansainvälistymisen vaikutuksista kieleen. Reuter piti erittäin huolestuttavana sitä, että kielet menettävät käyttöalansa, kun tietyillä aloilla ei enää juuri käytetä äidinkieltä. Tämä johtaa mm. siihen, ettei omakielistä termistöä synny. Terminologit ovat hänen mukaansa tulevaisuudessa avainasemassa tämän ongelman ratkaisussa.

Lopuksi Reuter toivotti kaikki osallistujat sydämellisesti tervetulleiksi ja toivoi, että tämänvuotisista Nordterm-päivistä tulee kaikille antoisa ja mielenkiintoinen tilaisuus.

Yksi symposiumin mielenkiintoisimmista esitelmistä oli *Ülle Männartin* esitelmä *Terminology management in the translation environment: Estonian experience*. Männart toimii johtavana terminologina Estonian Legal Translation Centressä (ELTC), joka on valtion kanslian (riigikantselei) alainen virasto, jonka tarkoituksena on tuottaa lakikäännöksiä Viron hallituksen tarpeisiin. ELTC:ssä käännetään Viron lainsäädäntöä englanniksi ja EY-lainsäädäntöä eestiksi. Lisäksi ELTC ylläpitää lakitekstejä sisältävää tietokantaa ja *ESTERM*-termipankkia. ELTC:ssä työskentelee 81 työntekijää, joista suurin osa on kääntäjiä, terminologeja, kielentarkastajia sekä lakitekstien tarkastajia. ELTC:stä lisää Männartin kirjoittamassa jutussa sivuilla 16–18.

Vaasan yliopiston tutkijat Anita Nuopponen ja Nina Pilke käsittelivät esitelmässään terminologiaa tutkimuksen näkökulmasta. Anita Nuopponen puhui aiheesta *Terminologisk analys som forskningsmetod* ja Nina Pilke aiheesta *Att strukturera vetande om fackspecifika handlingar och handlingar* (ks. Terminfo 2/2001).

Inkeri Vehmas-Lehto kertoi Helsingin yliopiston käännöstieteen laitoksella Kouvolassa käynnissä olevasta opinäytetöinä tehtävästä metsätaloussanakirjahankkeesta (ks. Terminfo 4/2000). Myös *Päivi Pasanen* puhui samasta aiheesta esitelmässään *Ny finsk-rysk forstordbok – ett projekt i samarbete med studentgruppen. Koordinators synpunkter*.

NORD TERM

Nordterm 2001 -päivillä pidetyistä esitelmistä valmistuu julkaisu, joka ilmestyy myyntiin vuodenvaihteen jälkeen. Lisätietoja TSK:n toimistosta (puh. 09-2709 1060, s-posti tsk@tsk.fi).

Riitta Brelih valtioneuvoston kielipalvelusta kertoi valtiohallinnon käännöstoiminnasta esitelmässään *Översättning av författningar till främmande språk*. Valtioneuvoston kanslia asetti vuonna 1996 työryhmän selvittämään valtionhallinnon tekstien vieraille kielille kääntämistä, erityisesti Suomen säädösten kääntämistä. Työryhmän tehtävänä oli selvityksen pohjalta tehdä ehdotuksia havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Riitta Brelih toimi työryhmän sihteerinä.

Brelih mukaan laaja kyselytutkimus osoitti, että valtiohallinnon käännöstoiminta oli hyvin hajanaista, jonka seurauksena usein tehtiin päällekkäisiä käännöksiä. Myös käännösten terminologisessa yhdenmukaisuudessa oli ongelmia. Lisäksi puutteita ilmeni käännösten saatavuudessa sekä valmiissa käännöksissä esiintyvissä kääntäjää koskevissa tiedoissa. Puutteista seurasi Brelih mukaan ongelmia mietittäessä käännöksiin liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä.

Saatujen tulosten perusteella annettiin valtioneuvoston periaatepäätös koskien säädösten kääntämistä. Periaatepäätöksen mukaan oikeusministeriön tehtäväksi tuli laatia kääntäjän ohjeet sekä ylläpitää sanastoa ja säädöskisteriä. Tämän seurauksena perustettiin kaksi tietokantaa, viitetietokanta ja kokotekstitietokanta, jotka molemmat (yhdistettyinä) löytyvät valtion säädöstietopankin yhteydestä WWW-osoitteesta <http://www.finlex.fi>. Viitetietokannalla haluttiin varmistaa, ettei päällekkäisiä käännöksiä enää tehdä. Tietokantaan tallennetaan tiedot valmiista käännöksistä ja käännettävänä olevista säädöksistä sekä kääntäjän ja lisätietoja antavan henkilön nimi. Kokotekstitietokantaan sitä vastoin tallennetaan käännetyt säädöstekstit kokonaisuudessaan. Sanastotyötä varten perustettiin termityöryhmä, joka antaa suosituksia käytettävästä terminologiasta ja fraseologiasta sekä muista lakiteknisistä ratkaisuista.

Ministeriöiden tehtäväksi tuli periaatepäätöksen mukaisesti nimetä yhdyshenkilö, joka vastaa ministeriön hallinnon-alan säädöskäännösten koordinoinnista ja joka toimii ministeriön yhdyshenkilönä. Ministeriöt veloitettiin myös ylläpitämään hallinnonalansa sanastoa.

Brelih mukaan periaatepäätöksen edellyttämät toimenpiteet saatiin nopeasti alkuun ja ne ovat ratkaisevasti selkeyttäneet hankalaa tilannetta. Ongelmaksi on kuitenkin osoittautunut ajan puute, sillä työn hoitamiseen ei ole saatu lisää resursseja. Ongelmista on kuitenkin tänä vuonna alettu keskustella ja järkeviä parannusehdotuksia on tehty. Myös oikeusministeriön termityöryhmä, joka ensimmäiset vastine-suositukset annettuaan ei ole kokoontunut, jatkaa taas työtään tarkoituksenaan säännöllisin välein antaa uusia suosituksia.

Norjalaisen RTT:n (Rådet for teknisk terminologi) johtaja *Håvard Hjulstad* kertoi kansainvälisen standardisointijärjestön ISO:n terminologian periaatteita käsittelevästä teknisestä komiteasta 37 esitelmässään *ISO/TC 37 – som den var, som den blir, og oss andre*. Hjulstad on toiminut komitean puheenjohtajana vuodesta 1998.

ISO/TC 37:n perusti vuonna 1936 *The International Federation of the National Standardizing Associations* (ISA). Komitean vanha nimi *Terminology (principles and co-ordination)* muutettiin viime vuonna muotoon *Terminology and other language resources*.

ISO/TC 37:n tarkoituksena on standardisoida terminologiaa ja terminologiaan läheisesti liittyvien alojen periaatteita, menetelmiä ja sovellutuksia. Komitea on aiemmin jakautunut kolmeen alakomiteaan: *Principles of terminology*, *Layout of vocabularies* ja *Computer applications*, ja vastikään on vahvistettu neljännen alakomitean *Language resource management* perustaminen. Uuden alakomitean tehtäviin on suunniteltu kuuluvan esimerkiksi erilaisten sähköisessä muodossa olevien kieliaineistojen käsittelyyn liittyvien menetelmien standardisointi.

ISO/TC 37 on julkaissut 13 standardia. Hjulstad esitteli lyhyesti standardeja sekä parhaillaan käynnissä olevia projekteja. Yksi uusimmista valmistuneista standardeista on *ISO 704: 2000 Terminology work – principles and methods*. Standardi on Hjulstadin mukaan yksi ISO/TC 37:n perusstandardeista, sillä se on hyödyllinen kaikessa sanastotyössä. Standardissa käsitellään käsiteanalyysin, määritelmien kirjoittamisen sekä terminmuodostuksen yleisiä periaatteita. ISO/TC 37:n standardeista käytetyin on Hjulstadin mukaan *ISO 10241: 1992 International terminology standards – Preparation and layout*. Parhaillaan käynnistetään projektiä, jonka tarkoituksena on tarkistaa ja uudistaa tätä vuonna 1992 valmistunutta standardia. Käynnissä olevista hankkeista Hjulstad mainitsi mm. käännöstyön tueksi tehtävään sanastotyöhön liittyvän standardin *ISO/DIS 12616 Translation-oriented terminography*.

Håvard Hjulstad

Kaksivuotias Svenska biotermgruppen

Helena Palm kertoi Nordterm-päivillä vuonna 1999 aikeistaan saada aikaan molekyylibiologian ja biotekniikan termistöä käsittelevä verkosto (ks. Terminfo 3/99). Palm in tarkoituksena oli luoda ruotsalaisen Datatermgruppenin mallin mukainen verkosto, jonka työn tulokset ovat kaikkien käytettävissä Internetissä. Samana syksynä Palm perusti Biotermgruppenin yhdessä tutkijoiden, tiedottajien ja kielenhuoltajien kanssa tarkoituksena yhtenäistää ennen kaikkea molekyylibiologian, mikrobiologian, genetiikan ja solubiologian aloilla jo olemassa olevaa termistöä sekä luoda aloille uusia termejä.

Biotermgruppen on nyt toiminut kaksi vuotta. Tuusulassa Palm kertoi tähänastisista kokemuksistaan esitelmässään *Svenska biotermgruppen – två år senare*. Palm käsitteli mm. seuraavia kysymyksiä: Mistä sanastoprojektille löytää rahoittajia ja aktiivisia osallistujia? Miten projektissa yhteensovitetaan eri tahojen erilaiset vaatimukset? Miten tulisi työskennellä terminologian periaatteita noudattaen nopeasti kehittyvällä, kansainvälisellä alalla? Kysymysten tarkoituksena oli herättää keskustelua, sillä Palmin mukaan ryhmä painiskelee yhä edelleen näiden ongelmien parissa.

Palmin mukaan Biotermgruppen on kahden vuoden aikana kokenut sekä menestystä että vastoinkäymisiä. Palm on ennen kaikkea tyytyväinen siihen, että ryhmän tekemät termisuositukset ovat tavoittaneet ihmisiä. Ongelmia on kuitenkin aiheuttanut rahoituksen hankkiminen. Palm totesi, että projektille on ollut vaikea löytää rahoittajia alkuinnostuksen jälkeen. Useat tahot ymmärtävät kyllä työn tärkeyden, mutta koska kyseessä on poikkitieteellinen työ, on työn rahoittaminen jokaisen mielestä jonkun toisen tehtävä. Tällä hetkellä rahoitus on saatu yliopistoilta ja korkeakouluilta, mutta nykyiset rahat riittävät vain vuoden loppuun asti.

Työtä tehdään kahdessa ryhmässä, työryhmässä ja lausuntaryhmässä. Työryhmässä keskustellaan käsitteistä ja termivalinnoista sekä tehdään termisuosituksia. Lausuntaryhmä sitä vastoin kommentoi työryhmän tekemiä suosituksia ja määritelmiä sähköpostin välityksellä. Palmin mukaan on ollut yllättävän vaikeaa saada aktiivisia osallistujia mukaan. Yksi suurimmista syistä on se, ettei työstä voida maksaa osallistujille.

Biotermgruppeniin kuuluu tutkijoita, tiedottajia, terminologeja ja kielenhuoltajia. Monipuolisessa ryhmässä saadaan aikaan luotettavampia tuloksia, kun on mahdollisuus ottaa huomioon sekä kielelliset aspektit että eri asiantuntijoiden asiasisältöä ja termien vakiintuneisuutta koskevat kommentit. Palmin mukaan asiantuntijaryhmän monipuolisuus luo kuitenkin myös omat ongelmansa, sillä kaikilla on luonnollisesti omat näkemyksensä ja vaatimuksensa ja näiden vaatimusten yhteensovittaminen on hankalaa.

Viimeisenä Palm käsitteli kysymystä miten työskennellä terminologian periaatteita noudattaen alalla, joka on kansainvälinen ja kehittyvä nopeasti. Biotermgruppenista kysytään usein vastinetta jollekin tietylle termille tai termisuositusta, ja vastaus halutaan mahdollisimman nopeasti. Tällaisessa tilanteessa ei ole aikaa eikä mahdollisuutta syventyä käsitteen takana olevaan käsitejärjestelmään, vaan vastaus joudutaan antamaan usein pelkän pintaraapaisun perusteella.

Karin Carlson & Helena Palm

Helena Palmin jälkeen Biotermgruppenin puheenjohtaja ja Uppsalan yliopiston mikrobiologian professori *Karin Carlson* kertoi kokemuksistaan luonnontieteiden kielitilanteesta. Carlson on aina ollut kiinnostunut kielestä. Työssään hän kertoi aluksi korjanneensa satunnaisesti opiskelijoiden kielioppi- ja muotovirheitä, jotka tekivät tutkielmista vaikea-lukuisia tai jopa käsittämättömiä.

Terminologiasta Carlson kiinnostui noin neljä vuotta sitten huomattuaan, että luonnontieteiden alalla tutkijat ja opiskelijat kommunikoivat yhä enemmän englanniksi. Carlsonin mukaan tämä oli suora seuraus siitä, että oppikirjat ovat englanninkielisiä ja suurin osa yliopisto-opetuksesta annettiin tuolloin englanniksi. Lisäksi alalle syntyy jatkuvasti uusia käsitteitä ja näiden myötä myös termejä. Ruotsinkielinen termistö ei kuitenkaan pysy kiivaassa kehityksessä mukana, mikä pakottaa alan ihmiset käyttämään englannin kieltä.

Carlsonin mukaan huolestuttavaan kielitilanteeseen on pyritty Uppsalan yliopistossa vaikuttamaan korvaamalla osa englanninkielisestä opetuksesta äidinkielellä. Lisäksi tänä vuonna on aloitettu projekti, jonka tarkoituksena on harjaannuttaa opiskelijoiden suullisia ja kirjallisia taitoja läpi heidän nelivuotisen opiskelunsa. Toimenpiteiden tarkoituksena on, että opiskelijat hallitsisivat aineensa sekä ruotsiksi että englanniksi.

Svenska biotermgruppenin lausuntaryhmään halutaan mukaan kieli- ja luonnontieteilijöitä. Kiinnostuneet voivat ilmoittautua sähköpostitse (bioterm@tnc.se). Lisätietoa Biotermgruppenista WWW-sivulta <http://www.tnc.se/bioterm/>.

Åsa Holmér (TNC), Katri Seppälä (TSK), Annemette Ruding (DANTERMcentret) ja Audun Lona (RTT) pitivät esitelmän *Snabel-a, kröllalfa, ät-merkki... det går med det nordiska!* Esitelmässä käsiteltiin neljässä eri Pohjoismaassa – Ruotsissa, Suomessa, Tanskassa ja Norjassa – tehtävää tietotekniikan termistön harmonisointia. Esitelmän aluksi Svensk datatermgruppenin puheenjohtaja Åsa Holmér kertoi projektin alkuvaiheista Ruotsissa. Tämän jälkeen jokainen kertoi lyhyesti oman maansa projektista, ennen kaikkea sen yhtäläisyyksistä ja eroista verrattuna muissa pohjoismaissa käynnissä oleviin projekteihin.

Svenska datatermgruppen sai alkunsa, kun ruotsalaiset kielenhuoltajat ja tietotekniikan termistöä työssään käyttävät asiantuntijat päättivät, että tietotekniikan alan kielenkäyttöä tulee selkeyttää. Silloinen Tekniska nomenklaturcentralen (nykyinen Terminologicentrum TNC), Svenska språknämnden ja joukko muita asiantuntijatahoja perustivat hankkeen, jonka tarkoituksena oli antaa suosituksia ruotsinkielisistä tietotekniikan alan termeistä ja niiden käytöstä. Hanke sai nimekseen Svenska datatermgruppen.

Hanketta suunniteltaessa kuitenkin huomattiin, että käsitteistö ja termistö uudistuu tietotekniikan alalla niin nopeasti, ettei tavanomainen projektimuotoinen sanastotyö välttämättä ehdi vastata kaikkiin tarpeisiin. Niinpä päätettiin kokeilla perinteisistä sanastoprojekteista poikkeavaa toimintatapaa, jonka erityispiirteenä on muun muassa se, että tuotettava aineisto julkaistaan vähitellen, ainoastaan sähköisessä muodossa (<http://www.nada.kth.se/dataterm/>). Lisäksi käsiteltävää aihealuetta ei ole tarkkaan rajattu eikä tuotettavan aineiston kokonaislaajuutta tai projektin kestoa ei määritelty. Myös kohderyhmä on tavallista laajempi ja osallistujajoukko on tavallista suurempi, jolloin edustettuina ovat hyvinkin erilaiset näkökulmat.

Ruotsalaisten luoma toimintamalli osoittautui toimivaksi ja Nordterm-päivillä vuonna 1997 mallia tarjottiin muidenkin käyttöön. Vuonna 1999 eri Pohjoismaissa termistön harmonisointiprojektit käynnistettiin osana Euroopan komission Monikielinen tietoyhteiskunta (MLIS) -ohjelman WebIT/ EFCOT- hanketta. Hankkeeseen osallistui Suomen, Ruotsin ja Norjan lisäksi myös Kreikka. EFCOT-projektin koordinaattorina ruotsalainen TNC tuki Svenska datatermgruppenin mallin mukaisten hankkeiden perustamista muihin osallistujamaihin. Jokaisessa osallistujamaassa hankkeen tavoitteena oli selvittää tietotekniikan termistön sekavaa käyttöä ja löytää omakielisiä ilmauksia alan englanninkielisille termeille. MLIS-hanke päättyi kesäkuussa 2000. Toimintaa kuitenkin jatkettiin eri pohjoismaissa, sillä uusien termisuositusten tarve oli silloin ja on yhä suuri.

Åsa Holmér, Annemette Ruding,
Audun Lona & Katri Seppälä

Tietotekniikan termitalkoiden vetäjä Katri Seppälä kertoi, että Svenska datatermgruppenilta lainattu toimintamalli on todettu myös suomalaisille sopivaksi. Lisää suomalaisesta hankkeesta löytyy Terminfoista 1/2000 ja 4/2000 sekä termitalkoiden WWW-sivuilta <http://www.tsk.fi/termitalkoot/>.

Toimintamalli herätti kiinnostusta myös Tanskassa, jossa käynnistettiin samanlainen projekti keväällä 2000. IT-terminologiudvalget -hankkeen koordinaattori Annemette Ruding kertoi Tuusulassa hankkeen alkuvaiheista sekä tavoitteista ja haasteista tulevaisuudessa. Tavoitteena on kolmessa vuodessa luoda hankkeelle omat kotisivut, josta löytyy noin 800 käsitettä sisältävä termipankki. Ensimmäiset 100 termisuositusta julkaistaan tämän syksyn aikana tanskalaisen kielilautakunnan WWW-sivuilla osoitteessa <http://www.dsn.dk>.

Viimeisenä norjalainen Audun Lona esitteli johtamaansa Norsk datatermgruppea. Lona kertoi, että hankkeen toimintatapa on hyvin samanlainen kuin Ruotsissa ja Suomessa. Johtoryhmä kokoontuu neljästi vuodessa keskustelemaan termisuosituksista ja jatkossa käsiteltävistä käsitteistä. Huomattavasti laajempi lausuntoryhmä, joka pitää yhteyttä toisiinsa ainoastaan sähköisesti, sitä vastoin antaa palautetta tehdyistä suosituksista. Norsk datatermgruppenin WWW-sivut löytyvät osoitteesta <http://www.dataterm.no/>.

Nordterm-kokous

Nordterm-tapahtuman viimeisenä päivänä järjestettiin Nordterm-kokous. Kokouksen aluksi *Anna-Lena Bucher* kertoi Nordtermin vaiheista 25 vuoden aikana (ks. Terminfo 2/2001). Tämän jälkeen Bucher sekä entinen TSK:n terminologi ja nykyinen Gummerus Kustannuksen kustannuspäällikkö *Virpi Kalliokuusi* puhuivat sanastokeskusten strategioista ja näiden strategioiden soveltamisesta.

Bucherin mukaan sanastokeskusten toiminnassa tärkeitä tekijöitä ovat riittävä taloudellinen tuki, monipuolinen osaaminen, verkostoituminen, vahvat sanastotyön periaatteet sekä tieteellinen ympäristö, jossa ymmärretään sanastotyön arvo.

Kalliokuusen mielestä monipuolista terminologista osaamista voidaan hyödyntää eri aloilla. Hän otti esimerkiksi yleisanakirjatyön, jossa terminologista osaamista voidaan hyödyntää sekä makrostruktuuria että mikrostruktuuria suunniteltaessa. Kalliokuusen mielestä terminologioiden monipuolista kokemusta erilaisten sanastohankkeiden suunnittelusta ja vetämisestä voitaisiin hyödyntää myös yksi- ja monikielisten yleisanakirjojen laadinnassa.

Seuraavaksi olivat vuorossa pohjoismaisten sanastokeskusten ja muiden terminologian parissa työskentelevien tahojen esittelyt. Esittelyjen jälkeen käytiin läpi eri työryhmien ja johtoryhmän raportit. Kokouksen päätteeksi Nordtermin johtoryhmän puheenjohtajuus siirtyi *Lena Jolkkoselta* (TSK) *Anna-Lena Bucherille* (TNC). Seuraavat Nordterm-päivät järjestetään vuonna 2003 Ruotsissa.

Retki Tuusulana kulttuurimaisemiin

Lauantain Nordterm-kokouksen jälkeen oli vuorossa vapaamuotoisempaa ohjelmaa, kun lähdimme tutustumaan Tuusulassa asuneiden taiteilijoiden koteihin. Sää ei ollut juuri suosinut Nordterm-tapahtumaa, mutta lauantaina aurinko paistoi koko päivän, ja kesäinen luonto näyttäytyi kauneimmillaan.

Ensimmäinen kohde oli taiteilija *Pekka Halosen* erämaahuvila Halosenniemessä, jossa opas kertoi aluksi talon historiasta, minkä jälkeen tutustuimme komeaan hirsitaloon ja siellä olevaan taidenäyttelyyn sekä Halosenniemen pihapiiriin.

Halosenniemestä matka jatkui *Jean Sibeliuksen* kotiin Ainolaan. Ainolassa kuulin mielenkiintoisia tarinoita Sibeliuksen ja hänen perheensä elämänvaiheista. Useimmille taisi olla esimerkiksi uusi tieto, ettei Sibeliuksen alkuperäinen nimi suinkaan ollut Jean. Nimi on peräisin Sibeliuksen sukulaisen matkoillaan painattamista käyntikorteista, joita köyhä taiteilijanalku alkoi käyttää ominaan. Sibeliuksen oma nimi oli Johan Julius Christian Sibelius.

Nordtermin 25-vuotisjuhlaillalliset

Nordterm-organisaation perustamisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 25 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi Nordterm-tapahtuman päätteeksi järjestettiin juhlaillalliset Gustavelundissa.

Juhlapuhujaksi oli alunperin varattu *Bente Kristensen* Köbenhavns handelshögskolanista, mutta hänen sairastuttua juhlapuheesta tuli vapaamuotoisempi juhlakollaasi, jonka aloitti Håvard Hjulstad RTT:stä. Hjulstad esitteli illallisvieraille muun muassa kirjallista satoa vuonna 1985 järjestetyltä pohjoismaiselta sanastotyön kurssilta. Kyseisellä kurssilla oli Nordtermiin perustettu LG eli literaturgruppen, jossa nordtermiläiset saivat toteuttaa ja esitellä terminologiaan liittyviä kaunokirjallisia harrastuksiaan. Ohessa on pari esimerkkiä Hjulstadin ja *Christer Laurénin* tuotannosta.

Nordtermin johtoryhmän puheenjohtaja Lena Jolkkonen

Seuraavaksi Nordterm-kokemuksiaan muisteli *Kjell Westerberg* TNC:stä. Hän oli aikoinaan lähtenyt ensimmäiseen Nordterm-tapahtumaansa ilman sen kummempia odotuksia, mutta kääntynyt tapahtuman aikana innokkaaksi pohjoismaisen sanastoyhteistyön kannattajaksi, jollainen hän totesi yhä olevansa.

Myös TSK:n pitkäaikainen johtaja *Heidi Suonuuti* osallistui Nordterm-muisteluun. Hän kertoi muun muassa olevansa ilahtunut siitä, että Nordtermin toiminnassa on mukana sekä vanhoja että uusia osanottajia. Suonuutin mielestä tämä merkitsee sitä, että Nordterm on yhä tärkeä ja kiinnostava yhteistyömuoto. Lopuksi islantilainen *Sigrún Helgadóttir* kertoi islantilaisten terveiset nordtermiläisille.

Illallisen jälkeen ilta jatkui yhdessäolona kauniissa kesäillassa.

Den gången
termerna tog slut
och vi stod där
med våra begrepp

Den gången
vi fick återgå
till definitioner
utan kursiveringar

Den gången
vi måste
definiera
också våra
osammansatta attribut

Den gången
lade sig tystnaden
över Rolighed

Christer Laurén 16.8.1985

Terminologisk frigørelse

Mål: Att förbinda begrepp och uttryck med utgångspunkt i kaos. Beskrivelsen av kaos bygger på intuisjon og estetikk.

Katekesens primæra prinsipp ær altså anarki.

- Innhold:
1. Praktiska øvningar i vaga antydningar
 2. Liten klassisk verslæra, kompletterad med rytme i klassisk prosa
 3. Arbeidsgruppsoppgave:
Undersøk sambandet mellom rytme og innhold i
 - a. en sosiologisk tekst (bilag 3)
 - b. en juridisk tekst (bilag 1)
 - c. en teknisk tekst (bilag 2)
 4. Kort innføring i assosiasjonenes psykologi.
Ex.: Vi vet jo at term er det samme som bløtkake:
term = grænssten = milepæl = stor hændelse = liten hændelse = tåg som går forbi = fløyte = grædde = bløtkake
 5. En førdjupande førelæsning om konsten å skrive definisjoner som samtidig kan stå for flere begrep
 6. Kaffepause
 7. Førelæsning om øvrraskningsmomentets betydelse for definisjoners tillgængelighet
 8. Paneldiskusjon: viktige minikontekster jeg har møtt
 9. Gruppeøvelse:
Sammenlignende øversikter øver två terminologiskolor (Stockholm og København)
Gruppe 1: med sluttrim
Gruppe 3: med allitterasjon
Gruppe 4: på hexameter
Gruppe 5: koker kaffe
 10. Brudeslørernes begreppssystem – en introduksjon
 11. Avslutande bemerkninger: Vad kan vi ha haft før formål med kurset? Frågan stælls av kursledaren

Christer Laurén & Håvard Hjulstad 13.8.1985

Oikeusministeriö ja valtioneuvoston kanslia käynnistivät vuoden 2000 alussa yhteisen sanastoprojektin, jonka tavoitteena oli tuottaa monikielinen määritelmiä sisältävä tuomioistuinsanasto. Projektin aloittamisen syitä olivat muutokset tuo-mioistuinlaitoksen organisaatiossa ja oikeudenkäyntimenettelyssä sekä kansainvälisen kanssakäymisen lisääntyminen tuomioistuinten välillä. Tuloksena syntyi *Tuomioistuinsanasto*, jossa erikielisten vastineiden lisäksi annetaan myös määritelmät yli 200 keskeisimmälle suomalaisten tuomioistuinten toimintaan liittyvälle käsitteelle. Sanaston kielinä ovat suomen ja ruotsin ohella englanti, saksa ja ranska.

Projektin toteuttaminen

Projekti organisoitiin siten, että työ jakautui projektisihteerinä työskentelevän terminologin (eli allekirjoittaneen), oikeusministeriön asettaman ohjausryhmän ja kutakin sanaston kieltä varten perustetun kielityöryhmän kesken. Projektin työryhmiin oli valikoitunut aidosti kieliasioista kiinnostuneita ja kielellisesti valveutuneita henkilöitä. Ohjausryhmä koostui toisaalta tuomioistuintyön ja toisaalta sanastotyön asiantuntijoista: jäsenet olivat oikeusministeriöstä, Helsingin käräjäoikeudesta, Helsingin yliopistosta ja valtioneuvoston kielipalvelusta. Ryhmän tehtävänä oli valvoa projektin etenemistä, päättää sanaston rajauksesta ja sanastoon otettavista kielistä, määrittellä käsitteet molemmilla kotimaisilla kielillä, nimetä kielityöryhmät ja hyväksyä kielityöryhmien työn tulokset. Kielityöryhmät puolestaan koostuivat kyseisen kielen, kääntämisen ja tuomioistuintoiminnan asiantuntijoista. Jokaisen ryhmän jäsenistä vähintään yksi puhui kohdekieltä äidinkielenään. Kielityöryhmien tehtävänä oli valita erikieliset vastineet sanastoon tuleville termeille sekä kääntää määritelmät ja muut sanastoon tulevat tekstit.

Projektisihteerinä tehtäväni oli pidellä hankkeen lankoja käsissäni. Käytännössä se tarkoitti sitä, että huolehdin projektiin liittyvistä hallinnollisista töistä, aineiston tallentamisesta, lausuntokierroksista ja sanaston toimittamisesta julkaisukuntoon. Lisäksi valmistelin aineiston ohjausryhmän ja kielityöryhmien käsiteltäväksi, toisin sanoen tein ehdotuksen sanastoon otettavista käsitteistä, tutkin käsitejärjestelmiä ja laadin määritelmäehdotukset ohjausryhmän työstettäväksi.

Projektin aluksi ohjausryhmän jäsenet perehdyttiin sanastotyön menetelmiin, samoin myöhemmin kielityöryhmiin jäsenet. Varsinainen sanastotyö alkoi termi-inventaariolla, jonka pohjalta laadin ohjausryhmälle ehdotuksen sanastoon otettavista käsitteistä. Käsitelista kasvoi ryhmän käsitteissä lopulta lähes 400 käsitteen laajuiseksi, joten seuraavaksi alettiin karsia mukaan otettavia käsitteitä. Ensimmäiseksi tiputettiin pois virkanimikkeet ja kaikenlainen tieteellinen käsitteistö. Samanaikaisesti rajauksen kanssa tein myös käsiteanalyysiä, piirsin käsitekaavioita ja luonnostelin määritelmiä.

Kun käsitevalikoima saatiin rajattua ja määritelmät käsiteltyä ohjausryhmän kokouksissa, lähetettiin sanaston suomenkielinen osuus lausuntokierrokselle muun muassa oikeusministeriöön, tuomioistuihin ja yliopistoihin. Saapuneiden kommenttien perusteella tehtiin aineistoon vielä muutoksia, minkä jälkeen kielityöryhmät aloittivat oman työskentelynsä. Tarkoitus oli, että suomenkielistä osuutta ei sen jälkeen enää muutettaisi, mutta käytännössä joitakin muutoksia jouduttiin silti tekemään (esim. siinä vaiheessa, kun maa-oikeudet lakautettiin).

Kielityöryhmissä yksi yleensä teki pohjatyon, jonka ryhmä sitten kävi yhdessä läpi palavereissa ja sähköpostin välityksellä. Itsekin hämmentelin soppaa omalla lusikallani yrittäessäni pitää aineiston yhdenmukaisena niin eri kielten sisällä kuin välilläkin. Kun kielityöryhmien osuudet oli saatu yhdistettyä tietokantaan, työstin version vielä yhtä lausuntokierrosta varten. Tällä kerralla kommentteja pyydettiin sanaston erikielisiin osuuksiin. Kommentteja tulikin varsin runsaasti, eniten tietysti englannista, koska se on yleensä paremmin ihmisillä hallussa kuin vaikkapa saksa tai ranska. Lausuntokierroksen jälkeen kielityöryhmät kokoontuivat joukolla sopimaan joistakin yhteisistä linjauksista. Kiivaan loppurutistuksen aikana tiedostoja lähetettiin edestakaisin, kunnes lopulta saimme aikaan sellaisen version, johon saatoimme olla kutakuinkin tyytyväisiä ja joka lähti kustantajalle taittamista varten.

Tuomioistuinsanaston sanasto-osuus toteutettiin Tradosin *MultiTerm*-termipankkiohjelmalla, joka on alun perin kehitetty kääntäjän sanastohallintavälineeksi. Ohjelmassa ei siten ole täysin otettu huomioon sanastoprojektin ja julkaisun tuottamisen erityispiirteitä. Työtäni projektisihteerinä helpotti kuitenkin se, että lopullista julkaisua varten minun ei tarvinnut työstää sanasto-osaa kovinkaan paljon *Wordillä*, vaan taittaja pystyi käsittelemään *MultiTermistä* otettua rakenteista tiedostomuotoa taitto-ohjelmalla. Käsitekaaviot piirrettiin *PowerPointilla*.

Määrittelyn monet mutkat

Sujuvan terminologisin periaatteen kirjoitetun määritelmän aikaansaaminen on aina haasteellinen tehtävä. Tuomioistuinsanaston kohdalla sen teki vielä haasteellisemmaksi kohde-ryhmän moninaisuus: sanasto on tarkoitettu sekä asiantuntijoille että maallikoille. Koska asiantuntijat tässä tapauksessa ovat usein juristeja, he ovat tottuneita sopimus- ja säädösteksteissä esiintyviin hyvinkin yksityiskohtaisiin määritelmiin ja saattavat pitää terminologisia määritelmiä liian ylimalkaisina. Sanaston maallikkokäyttäjää varten määritelmistä puolestaan piti karsia pois juristeille tuttuja, mutta maallikoille vieraita termejä. Onneksi työryhmämme jäsenet sisäistivät legaalmääritelmän ja terminologisen määritelmän eron jo projektin varhaisessa vaiheessa emmekä joutuneet taittamaan peistä sen asian vuoksi. Muuten käsitteiden sisällöistä käytiin kyllä mielenkiintoisia ja erittäin hedelmällisiä keskusteluja.

Monet tuomioistuinten toimintaan liittyvistä käsitteistä ovat käytössä myös yleiskielessä (esim. *asia*, *asiantuntija*, *lykätä* tai *tukihenkilö*), mutta niiden sisältö on oikeuden kielessä paljon suppeampi. Sanastoprojektin aikana jouduttiinkin siksi tekemään tietoinen valinta kähmivien määritelmien¹ puolesta. Ratkaisulla haluttiin palvella paremmin tämän nimenomaisen sanaston käyttäjiä. Niinpä *tukihenkilö* määritellään sanastossa sen mukaisesti, millainen käsitteen sisältö on tuomioistuinten toiminnassa eli "henkilö, joka on siveellisyy- tai väkivaltarikoksen asianomistajan henkisenä tukena esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä". Terminologisesti oikeampi ratkaisu olisi tietysti ollut se, että määritelmä olisi muotoiltu niin yleiseksi, että se sopisi kaikkiin tukihenkilöihin, ja käsitteen suppeampi sisältö tuomioistuintoiminnassa olisi sitten kirjattu selitteeseen.

Lähellä yleiskieltä olevien käsitteiden määrittelemineen on usein vaikeaa myös siksi, että käsitteen sisältö on hyvin laava ja epämääräinen. Esimerkiksi *asia* päätettiin lopulta jättää kokonaan määrittelemättä, sillä sille ei löytynyt mitään sopivaa yläkäsitettä, jonka avulla määritelmä olisi voitu luoda. Määritelmän sijaan selitteessä kerrotaan, mihin *asialla* oikeuskielessä ja erityisesti tuomioistuinten kontekstissa viitataan. Toiset käsitteet puolestaan olivat hankalia abstraktin luonteensa vuoksi. Tällaisia olivat esimerkiksi *esteellisyys* ja *päätösvaltaisuus*. Niidenkin kohdalla päädyttiin lopulta selitteeseen.

Sanastoon haluttiin ottaa mukaan määritelmien käännökset, jotta sanastosta olisi apua myös muunkielisille käyttäjille. Jälleen kerran havaittiin määritelmien kääntämisen ongelma. Koska määritelmien kirjoittamisessa on otettava huomioon terminologisen määritelmän laatimisperiaatteet, on joskus työn ja tuskan takana saada aikaan sujuva suomenkielinen määritelmä, jonka kaikki työryhmäläiset hyväksyvät. Kun määritelmää myöhemmin ruvetaan kääntämään muille kielille, on tuska usein moninkertainen, sillä käännoksissään pitäisi ottaa huomioon terminologisen määritelmän periaatteet, mikä useimmiten saa kääntäjän "vapautteen" tottuneen kääntäjän epätoivon partaalle. Jos määritelmässä olevat viittaukset yläkäsitteisiin ja lähikäsitteisiin pyritään säilyttämään samanlaisina kuin suomenkielisessä määritelmässä, saadaan useimmiten aikaan vain epäsujuvaa kieltä. Niinpä kielellisen sujuvuuden vuoksi määritelmien käännökset muotoiltiin joskus tietoisesti toisella tavalla kuin suomenkieliset määritelmät, esimerkiksi käyttämällä käännoksessa jotakin muuta yläkäsitettä kuin suomenkielisessä määritelmässä. Jos viittausta

kuitenkin pidettiin erityisen tärkeänä, lisättiin selitteeseen kyseisen määritelmän kielellä kehoitus katsoa käsite x.

Koska määritelmien kääntäminen on usein kovin turhauttavaa, voisi kääntämisen sijaan harkita muilla kielillä kirjoitettavan selitteitä. Selitteisiin voitaisiin kirjoittaa enemmänkin vertailevaa tietoa. Ongelmaksi voi tosin silloin muodostua se, että erikielisistä selitteistä saattaa tulla hyvin erityyppisiä ja eripituisia. Ja jos projektin vetäjä ei osaa kaikkia sanaston kieliä, hänen voi olla vaikea pitää tällaiset selitteet edes osittain yhdenmukaisina.

Eri kielten kiemurat

Vaikka valtioneuvoston kielipalvelun sanastoprojekteissa on yleensä erilliset työryhmät kutakin kieltä varten, on monikielinen sanasto aina haaste projektia vetävälle terminologille. Terminologin pitäisi nimittäin osata edes jonkin verran sanaston kaikkia kieliä pystyäkseen koordinoimaan kielityöryhmien työtä ja pitämään sanaston yhdenmukaisena.

Pääperiaatteena Tuomioistuinsanaston erikielisiä osuuksia laadittaessa oli se, että pyrittiin löytämään toisesta kulttuurista ja järjestelmästä suomalaisia käsitteitä mahdollisimman lähellä olevat käsitteet. Monikielisessä sanastotyössä törmätään kuitenkin usein siihen, että käsitejärjestelmät ovat eri kielissä ja kulttuureissa erilaisia – näin on asianlaita myös tuomioistuinten kohdalla. Vertailukohtina tuomioistuinsanastoprojektissa olivat Englannin, Walesin, Saksan ja Ranskan tuomioistuinjärjestelmät, mutta kuten arvata saattaa, ei näistä läheskään aina löytynyt suomalaista järjestelmää vastaavia käsitteitä. Silloin pyrittiin joko löytämään sopiva lähikäsite tai muodostamaan sellainen vieraskielinen vastine, joka mahdollisimman hyvin kuvaisi suomalaista käsitettä (esim. *yhdyskuntapalvelun* saksankieliseksi vastineeksi valittiin siksi *gemeinnütziger Dienst als Strafe*). Joskus vastineesta tulikin niin selittävä ja määritelmän kaltainen, että kyseisen kielen määritelmä jätettiin kokonaan pois (esim. *alioikeuden* englanninkielinen vastine *court of first instance*).

Jokaisessa sanaston kielessä oli omat vaikeutensa, mutta vastaavan ruotsinkielisen termin löytäminen oli silti yleisesti ottaen helpompaa kuin muunkielisten, sillä ruotsinkieliset termit ovat suurimmaksi osaksi jo vakiintuneet kaksikielisen lainsäädännön kautta. Vaikka sanasto kuvaakin suomalaista tuomioistuinjärjestelmää ja kielivarianttina on suomenruotsi, on sanastossa otettu huomioon myös eroavaisuuksia Ruotsin järjestelmään verrattuna. Esimerkiksi *korkeimman hallinto-*

¹ Kähmivillä määritelmillä tarkoitetaan sitä, että useilla aloilla käytössä oleva käsite määritellään vain yhden erikoisalan näkökulmasta.

oikeuden (*högsta förvaltningsdomstolen*) selitteessä mainitaan, että vastaava ruotsalainen tuomioistuin on *Regeringsrätten*. *Esittelijän* kohdalla ruotsinkieliseksi vastineeksi annetaan *föredragande*, mutta selitteeseen on lisätty Ruotsissa usein käytössä oleva termi *referent*.

Ehkäpä vaikeinta vastineiden valinta oli englannissa. Englannin *common law* -järjestelmä ja suomalainen oikeusjärjestelmä ovat jo perustaltaan niin erilaisia, että vastaavia käsitteitä on vaikea löytää. Toisaalta englannilla on eräänlainen *lingua franca* -rooli, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että valittujen vastineiden olisi toimittava kanssakäymisessä myös muiden kuin englanninkielisten maiden kanssa. Oman lisäpiirteensä englannin vastinetyöhön toi myös se, että Suomessa on totuttu käyttämään tietyistä asioista tietyjä englanninkielisiä termejä, joten uusien vastinesuosistusten antaminen oli harkittava hyvin tarkkaan. Sanastossa päädyttiin kuitenkin antamaan jo lakkautettujen *läninoikeuksien* vastineeksi *Provincial Administrative Court* aikaisemmin käytössä olleen termin *County Court* sijaan. Suomen *lääni* on nimittäin nykyisin englanniksi *province*, lisäksi englanninkielisessä nimessä haluttiin tuoda esiin tuomioistuimen tehtäväkenttä.

Saksan osalta suurimpia ongelmia aiheutti muutoksenha-kuun liittyvä käsitteistö, sillä Saksassa muutoksenhakureitti vaihtelee asian laadun mukaan. Siksi esimerkiksi *muutoksenhakijalle* ja sen alakäsitteelle *valittajalle* päädyttiin sanastossa antamaan sama vastine *Rechtsbehelf einlegende Person*. Toki muitakin hankalia käsitteitä oli, esimerkiksi *nuorisorangaistus*, jonka sisältö poikkeaa saksalaisesta käsitteestä *Jugendstrafe* niin paljon, ettei sitä voitu valita vastineeksi, vaan vastineeksi muodostettiin *Ersatzstrafe für Jugendliche* (saksalainen *Jugendstrafe* kärsitään nuorisovankilassa, suomalainen nuorisorangaistus puolestaan koostuu palkattomasta yleishyödyllisestä työstä, sosiaalisen toimintakyvyn kehittämisestä ja valvonnasta). Varsin monen käsitteen kohdalla jouduttiin myös ottamaan huomioon se, että saksassa termi saattaa vaihdella sen mukaan, onko kyseessä siviilioikeudellinen vai rikosoikeudellinen asia. Esimerkiksi *haastehakemuksen* saksankielinen vastine on siviilioikeudellisissa asioissa *Klageschrift* ja rikosoikeudellisissa asioissa *Anklageschrift*.

Myös ranskaksi päädyttiin antamaan *muutoksenhakijalle* ja *valittajalle* samat vastineet, mutta vastineita on peräti neljä (*appellant*, *demandeur en appel*, *requérant* ja *demandeur en pourvoi*), sillä Ranskassa käytetään eri termejä sen mukaan, mistä tuomioistuimesta on kyse. Ranskan koh-

dalla suurin haaste oli todennäköisesti se, että kieliparista suomi-ranska ei ollut entuudestaan lainkaan lakikielen sanakirjoja, joiden avulla olisi ollut helpompi lähteä liikkeelle.

Koska sanastosta haluttiin viisikielinen, ei käsitevalikoimasta voitu tehdä kovin suurta, ettei projekti olisi venynyt liian pitkäksi. Tuomioistuinsanasto käsittääkin vasta hyvin pienen osan tuomioistuinten toimintaan liittyvästä käsitteistöä, mutta toivottavasti sanastoa voidaan laajentaa lähivuosina, sillä tarvetta siihen olisi. Ihannetapauksessa tämäläntyyppinen sanasto olisi tietenkin vain kaksikielinen ja vertaileva. Silloinkin olisi tehtävä rajausta: olisiko esimerkiksi englanninkielisessä sanastossa vertailukohtana englantilainen, skotlantilainen vai amerikkalainen tuomioistuinjärjestelmä vai kenties jonkin muun englanninkielisen maan tuomioistuinjärjestelmä.

Vaikka kielipalvelun julkaisusarjan sanastot ovat luonteeltaan normatiivisia eli kielenkäyttöä ohjailevia, niin sanaston termeihin tulee suhtautua suosituksina, ei "lakina". Kuten muitakin sanakirjoja ja sanastoja käytettäessä on Tuomioistuinsanaston käyttäjän aina itse harkittava, mihin tarkoitukseen hän vieraskielistä termiä kulloinkin tarvitsee ja sopiiko sanaston suositus siihen.

Tuomioistuinsanasto.
Toim. Kaisa Kuhmonen.
Edita, Helsinki 2001. 241 s.
ISBN 951-37-3501-X.

Tuomioistuinsanasto maksaa 195 mk,
ja sen voi ostaa kirjakaupoista.

Terminology Work in the Estonian Legal Translation Centre

Ülle Männart

16

This article will introduce the terminological activities at the Estonian Legal Translation Centre (ELTC). The ELTC is a state agency administered by the State Chancellery, established in September 1995 with the mission to meet the legislative translation needs of the Estonian Government effectively and professionally. This mission is fulfilled by translating EC legislation (*acquis communautaire*) into Estonian and Estonian legislation into English, and by creation and administration of a full-text database of legal translations and of a terminology database, both of which are available to the general public on the Internet (<http://www.legaltext.ee>). Translation priorities are set in close co-operation with the ministries and approved by the Council of the Senior Civil Servants and the State Secretary.

The Estonian Government's commitment to join the European Union has given a boost both to translation and terminological activities in Estonia. For accession it is necessary to translate the whole body of *acquis communautaire* into Estonian. On the other hand, translating Estonian legal acts into English is needed for the screening process which ensures that the national legislation is harmonised with that of the EC. Since all the translations done at the ELTC must be of the highest possible quality, a great emphasis has always been laid on terminology research, its validation and documentation.

Staffing at ELTC

Today ELTC has a staff of 81 in its two offices in Tallinn and Tartu. A majority of the employees work as translators, terminologists and linguistic and legal revisers in the Translation Department (68). They are supported by the management, computer specialists, accountants, secretaries and support staff (13). There are ten terminologists all in all who are assisted by three technical support staff. The terminologists are each attached to a particular translation unit and are accountable to the heads of these units.

In order to ensure that all the terminologists work by the same methods both in terminology research and documentation, there is a position of chief terminologist who is responsible for providing support to the team in methodological issues and drawing up and updating the guidelines relating to all aspects of terminology work. She is in charge of the data in the terminology database and their update on the Internet, as well as of various terminology projects such as compiling glossaries.

Kirjoittajasta:

Ülle Männart on Estonian Legal Translation Centren johtava terminologi. Nordterm 2001 -tapahtumassa Männart piti esitelmän aiheesta *Terminology management in the translation environment: Estonian experience*.

Work Methods

In establishing terminology work methods and procedures the ELTC largely followed the "Canadian model". In the first years the Centre was supported by the Government of Ontario in obtaining its resources and in training the local translation and terminology staff. The Centre's terminologists visited the terminology sections of the Translation Service of the Ontario Government and of the Federal Government in Canada. Later on, they had an opportunity to participate in study visits to the Translation Service of the European Commission and familiarise themselves with the working method of the terminologists there. Contacts have also been established with the colleagues at the TSK and TNC.

All terminologists except one in the Centre have linguistic background. Since there are no degree programmes in terminology offered by any universities in Estonia, the terminologists are trained on the job and learn by practice.

Translation Process

As terminology research is an integral part of the translation process, let us take a look at the main steps of the latter before proceeding to terminology work itself. The process starts with the translation project planning by the translation unit heads which involves assigning team members and setting deadlines. As a rule, a translation team consists of a terminologist, a translator, a linguistic reviser, a legal reviser and a technical support person.

The next step is preparing the translation file and formatting the source text for the Trados *Translator's Workbench*, the translation memory tool used by all staff in the Centre. This is followed by terminology research, translation of the source text, linguistic and legal revision and inputting of corrections into the translation. Texts that are very specific in terms of the subject field are sent to specialists from the client-ministry for approval of the translation with regard to terminology. The process ends with technical work – formatting the source and target texts for the full-text database and making them available on the Internet.

Terminology Work

Let us now focus on how terminology work fits into the translation process. There are two approaches used in the Centre:

1) the translator gets the file and a list of new terms with all the equivalents before he or she starts translating. This process is applied with the texts that belong to "new" (not translated before) or very technical subject fields and hence contain a large number of new terms. The source text is scanned by the terminologist who then researches the terms and prepares the database records.

2) The translator and the terminologist work on the project at the same time. This method is applied with the texts that belong to "familiar" subject fields (a great deal has been translated already). In this case the translator consults the project's terminologist when he or she needs help with terminology. Applying these two different methods depending on the nature of a particular translation project ensures more flexible and efficient use of the terminologists.

Terminology work consists of four basic steps:

1. Scanning the source text for terms: comparing the text against the term base in order to identify new terms¹;
2. Inputting new extracted source terms into the term base, first without equivalents, for everyone's information that these terms are being researched. This helps to avoid duplication of work;
3. Doing research, consulting subject area specialists; documenting research on terminology worksheets and/or term base; inputting target terms in the term base;
4. Revising term base records after translation is finalised; revised records become available on the Internet.

Terminology Management Tools

There is a number of applications that support the translation process in the Centre. The terminology is stored in the database which is an *Oracle client-server system* and is used mainly by the terminologists for data input and update. From that central term base the data are exported daily into Trados *MultiTerm* which is the main tool used by the translators and revisers, and into *ESTERM*, the Centre's term base on the Internet. The database contains more than 42 000 bilingual entries in English and Estonian, and new entries are added every day. In addition to the term base the terminologists, like all other staff, use the *Translator's Workbench*, particularly its concordance feature, which is a very useful tool for the harmonisation of terminology throughout the translations.

Translation-based Terminology Work

The terminology management approach adopted at the Centre is essentially, and inevitably, translation-based (*ad hoc*) as opposed to thematic. The challenges of this type of terminology work are the following:

- Texts are taken at random from greater contexts of which the terminologist has no prior knowledge (termed as "fragmented concept fields" by *Sue Ellen Wright* and *Leland D. Wright*²). It is necessary but not always easy to reconstruct the concept fields in the very limited amount of time

¹ If the terminologist does the research simultaneously with the translation of the text, the terms to be researched are ordered by the translator. The three other steps are the same.

² *Terminology Management for Technical Translation*, Handbook of Terminology Management Volume I, compiled by Sue Ellen Wright and Gerhard Budin. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia 1997, pp 147–159.

allocated for research. In establishing equivalents one has to be aware of the concept system in general.

- Poor quality of the source text either because it is poorly drafted, it is a (poor) translation, or it uses terms inconsistently. Although all language versions of EC legal documents are considered to be original and equally valid, in reality they are sometimes translations. The same applies to some of the more recent Estonian legal acts: they have been drafted on the basis of European directives or regulations and are in fact not very successful translations from English.
- Due to the nature of EC legislation (it has to be applicable in all member states), it is absolutely necessary to compare different language versions of the same document both in terminology research and in translating, although the "official" source language in the Estonian translation units is English. The English version of a document, however, often uses broad and general terms where other languages such as French, German or Finnish resort to more concrete terms. These languages are also often more consistent in the use of terminology. Hence, the terminologists have to be able to work with at least two, but more frequently with three parallel source texts, to be able to identify terms and concepts and to do necessary research.

Example: en *frost protection*, fi *hallanestosumu* ('frost protection fog'), de *Frostschutznebel* ('anti-freeze mist/cloud'), fr *brouillard antigel* ('anti-freeze fog/spray').

Three other language versions use a more specific term than the English. According to an Estonian subject area specialist such special means of frost protection are as yet unknown in Estonia. Therefore the safest solution was to use a general term in Estonian just like in English: et *öökülmavastased vahendid* ('frost protection measures'), in case more specific means will be used in the future. Otherwise there would have been the danger of restricting the area of application of the regulation in question.

- A great number of pages per day to be researched (short deadlines).
- Unequal workload: the texts are different in terms of the number and complexity of the terms that they contain. The criterion for the terminologists' performance evaluation is their adherence to the deadlines. According to the statistics, the terminologist can work with 10 terms per day on the average. This includes research and its documentation in the term base.

- Appendices to legal acts often consist of disconnected lists of terms without a context. It is very time-consuming to reconstruct even a minimum context for such terms. The Centre's policy in such cases is to find a subject area specialist who is likely to recognise the concepts and to be able to provide equivalents.
- Translator's immediate needs vs longer-term needs. The terminologist tends to work systematically wherefore he or she may extract terms that a particular translator already knows and which therefore may seem unnecessary to the translator.
- The equivalents established on the *ad hoc* basis are in need of regular revision.
- A large number of subject fields as opposed to one subject field, hence the inevitable lack of subject field expertise.
- A constant need for cooperation with subject area specialists who, in addition to their subject field expertise, need to be familiar with the EU and to have a good command of English. In some areas it is difficult to find any specialists at all, e.g. in the areas that are not part of the Estonian culture, such as banana cultivation or diseases of oysters.
- Disagreement among subject area specialists as to the best Estonian equivalent.
- And finally, equivalents need to be found before the concepts are even established in the Estonian culture.

Other Terminological Activities

In addition to helping the Centre to fulfil its mission in translating legislation, the terminologists and translators have been involved in various terminology related projects. Several glossaries have been compiled and published in co-operation with different ministries, among them the *Multilingual Glossary of the European Union* (5 languages), the *Reform of EU Glossary* (2 languages), *Immigration and Citizenship Glossary* (3 languages), and *Budget of the EC Glossary* (3 languages).

Several training sessions in terminology research methods have been given to the translators of different ministries. Over the course of six years the ELTC has established itself as an agency which has developed an expertise in translation and systematic methods of terminology research and management. The Centre has built up a publicly available terminology database containing large amount of data and has become an important resource of terminological know-how.

Terminologi for tekstil og konfeksjon

Anneke Askeland

På RTT jobber jeg for tiden med en termdatabase for tekstil og konfeksjon. Dette er et prosjekt jeg nylig har tatt opp igjen etter tre års avbrudd, på grunn av arbeid med TDC-net og med en nederlandsk-norsk allmennordbok. TDC-net er nå etablert, og min del av arbeidet med det nederlandske ordboksprosjektet er snart ferdig.

Tekstilterminologiprojektet ble satt i gang etter en rekke henvendelser til RTT. Siden *Norsk Tekstilordbok* utkom i 1954, er det ikke kommet noen nye ordbøker om emnet. Arbeidet med å bygge opp en tekstiltermbase for RTT ble startet. Det viktigste av kildematerialet til dette var *Textile Terms and Definitions* (1995), i tillegg til en del annen litteratur om faget, blant annet standarder. Det var ikke vanskelig å finne nok bakgrunnsmateriale, problemet var snarere å begrense seg.

Tekstiltermbasen inneholder nå 6651 termposter, som skal danne grunnlag for en RTT-ordbok om tekstil og konfeksjon, med norske termer og definisjoner, i tillegg til engelske, tyske og franske termer. Om det også skal være med svenske og danske termer, er ennå ikke avklart.

Følgende delområder representert innenfor tekstil; naturfibrer, kunstfibrer, spinning, veving, strikking, etterbehandling, blonder, bånd og lisser, tekstile gulvbelegg, industrielle tekstiler, non-woven tekstiler, tekstilmaskiner og kvalitets-testing. For konfeksjon er det bl. a. tatt med ulike plaggdeler, men ikke hele plagg, da det her er lite begrepsoverlapping mellom de ulike språkene.

Da tekstilbasen ble opprettet, ble det knyttet kontakter til institusjoner og bedrifter innen bransjen i Norge. Disse kontaktene har jeg nå fornyet. Det er også naturlig og viktig med kontakter for tekstilterminologi på nordisk plan, i tillegg til det arbeidet som gjøres på nasjonalt plan.

19

Kirjoittajasta:

Anneke Askeland työskentelee terminologina norjalaisessa Rådet for teknisk terminologissa (RTT). Hän piti Nordterm 2001 -päivillä esitelmän *Terminologi i tospråkliga allmennordbøker*.

Termiharava-palstalla käsitellään ajankohtaisia tai ongelmallisiksi osoittautuneita termejä. Lukijat voivat lähettää lehden toimitukselle ehdotuksia sopivista aiheista.

– COMPUTER FORENSICS

Miten voitaisiin suomentaa termi *computer forensics*? Tämä termipalveluun esitetty kysymys johti mielenkiintoiseen keskusteluun Tekniikan Sanastokeskuksen terminologien, Kielitoimiston asiantuntijoiden ja termipalvelun asiakkaan kesken.

Termillä viitataan tietokoneelta löytyvien todisteiden keräämiseen, säilyttämiseen, analysointiin ja esittämiseen. Tällä menetelmällä esimerkiksi rikokseen liittyvää todistusaineistoa voidaan etsiä tietokoneelta.

Termillä viitataan tietokoneelta löytyvien todisteiden keräämiseen, säilyttämiseen, analysointiin ja esittämiseen. Tällä menetelmällä esimerkiksi rikokseen liittyvää todistusaineistoa voidaan etsiä tietokoneelta.

Aloitimme termiehdotuksen laatimisen miettimällä, mikä voisi olla käsitteen *computer forensics* yläkäsite. Sellaiseksi löytyi *tutkinta*, joka on CD-Perussanakirjan mukaan "oikeudellinen tutkiminen, tutkimus". Tutkinnasta tuli siten termin perusosa. Sopivan määriteosan löytäminen sen sijaan oli hankalampaa. Ehdotimme aluksi termejä *tietokonetutkinta* ja *tietokoneentutkinta* englanninkielisen termin mallin mukaan. Nämä termit eivät kuitenkaan olleet riittävän selkeitä, koska ne korostavat liikaa tietokonetta tutkimusvälineenä tai tutkinnan kohteena. Asiakkaan mukaan kyseessä on elektronisen informaation tai tallennetun tiedon eikä tekniikan tutkinta. Tämän näkökulman avulla terminologit kehittivät muodon *sähköisen aineiston tutkinta*. Sanaa sähköinen käytetään suppeampaan käsitteeseen viittaavan elektroninen-adjektiivin sijaan silloin, kun tarkempi erottelu ei ole tarpeen. Sanat tieto ja informaatio vaihdettiin aineistoksi, joka tuntui sopivalta tässä yhteydessä; puhutaanhan mm. todistusaineistosta.

Sähköisen aineiston tutkinta on melko pitkä termi, joten yritimme löytää myös lyhyemmän vaihtoehdon. Termi-ehdokaina olivat myös *atk-aineiston tutkinta* ja *IT-aineiston tutkinta*, joista kumpaakaan emme suosittele, koska niiden voitaisiin tulkita viittaavan atk- tai IT-alaa käsittelevään aineistoon.

TSK päätyi lopulta suosittamaan termiä *sähköisen aineiston tutkinta*, joka antaa selkeän kuvan käsitteestä.

– TIETOTEKNIikka JA IT

Tietotekniikka ei ole uusi käsite ja termikin on ollut käytössä jo pitkään. Viime aikoina englanninkielisen *IT*-lyhenteen ja termin *information technology* käyttö on kuitenkin aiheuttanut vaikeuksia synonyymien ja termivastineiden valinnassa, joten Tietotekniikan termitalkoot päätti ottaa asian käsitteeseen.

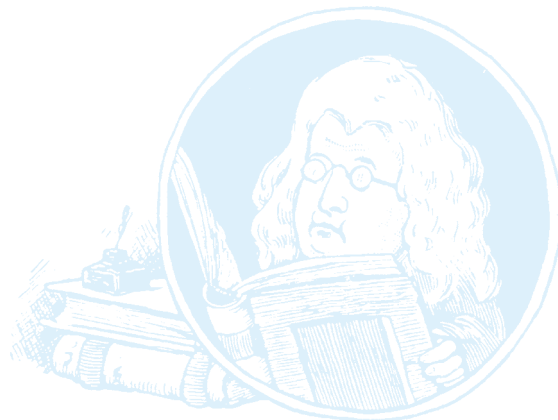
Lausuntokierroksen jälkeen Termitalkoiden koordinoitiryhmä päätyi suositukseen, jossa ensisijaisena terminä annetaan tietotekniikka ja tämän synonyymina *informaatiotekniikka*. Taustalla olevan käsitteen määritelmä kuuluu: tiedon automaattisen käsittelyn ja siirron välineet ja menetelmät sekä niiden käytön osaaminen.

Vaikka *tieto-* ja *informaatio-*termien voidaan katsoa viittaavan kahteen eri käsitteeseen, tässä yhteydessä erottelua ei pidetty tarpeellisena. Arkielämässä, johon tietotekniikka nykyisin kuuluu, näiden kahden käsitteen erottaminen on muille kuin asiantuntijoille usein vaikeaa, ja tämä tosiasia on vaikuttanut myös termin muodostukseen ja käyttöön. Termiä *informaatiotekniikka* ei suositeta käytettäväksi tässä merkityksessä, sillä teknologia-sanalla viitataan ensisijaisesti tekniikan teoriaan ja oppiin, ei käytännön sovelluksiin.

– YRITYS- JA YHTEISÖTUNNUS, Y-TUNNUS

Termiharavassa käsiteltiin viimeksi (Terminfo 2/2001) termiä *yritys- ja yhteisötunnus, Y-tunnus* ja termin ruotsin- ja englanninkielisiä vastineita. Ohessa on lisäyksenä aiempaan juttuun termin englanninkielinen lyhenne sekä saksan- ja ranskankieliset vastineet ja lyhenteet.

en Business Identity Code, Business ID
de Firmen- und Körperschaftsnummer, FK-Nummer
fr Numéro d'identification des entreprises, NIE

- *Budjettisanasto*

Kesäkuussa ilmestynyt *Budjettisanasto* on osa Valtioneuvoston kielipalvelun julkaisusarjaa. Sanasto on toteutettu valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kielipalvelun yhteistyönä ja sen tavoitteena on selvittää Suomen talousarvioon liittyvää käsitteistöä sekä antaa käsitteille termisuositukset kotimaisten kielten lisäksi myös englanniksi, saksaksi ja ranskaksi. Sanaston 226 käsitettä on rajattu kahdeksaan erilliseen osa-alueeseen, vaikkakin käsitteiden tarkastelu painottuu budjettitalouden menopuolelle.

Viisikielisen sanaston laatimisessa on noudatettu sovelta- van terminologian periaatteita. Käsitteet esitetään sanastossa käsitekaavioissa, joista käsitteiden väliset suhteet käyvät hyvin ilmi. Termitietueissa käsitteille annetaan suomen-, ruotsin-, englannin- ja saksankieliset termit sekä määritelmät. Lisäksi termitietueissa on mukana termien ranskankieliset vastineet.

Sanaston kohderyhmänä mainitaan ensisijaisesti valtionhallinnon henkilöstö, mutta sanastosta on varmasti hyötyä myös kääntäjille, tulkeille, opettajille, toimittajille ja muille alan termejä käyttäville.

Termien käyttöä ohjeistetaan kommentoimalla termien yhteydessä niiden käyttökelpoisuutta, esim. suositettava, hylättävä, vanhentunut. Sanaston käyttöä helpottavat kaikilla mukana olevilla kielillä laaditut termihakemistot ja aiheeseen perehtymättömiä varten on sanaston alkuun lisätty lyhyt johdatus valtion taloushallintoon.

Budjettisanastoa myyvät kirjakaupat ja Taloustieto Oy ja se maksaa n. 195 mk.

Budjettisanasto.
Toim. Seijaliisa Pylväs.
Taloustieto Oy, Vantaa 2001. 265 s.
ISBN 951-628-354-4.

- *IT-tietosanakirja*

Huhtikuussa ilmestynyt *IT-tietosanakirja* on uusittu painos edellisen kerran kaksi vuotta sitten ilmestyneestä *PC-tietosanakirja 99*stä. Kirjan nimen muutos pohjautuu kirjoittajan *Petteri Järvisen* mukaan siihen, että uusi nimi on kirjan sisältöä paremmin kuvaava.

IT-tietosanakirjassa on mukana tietotekniikkaan, sähköiseen kaupankäyntiin, verkkomaailmaan ja matkapuhelintekniikoihin liittyviä sanoja, lyhenteitä ja käsitteitä. Kirjan neljänteen painokseen on lisätty erityisesti matkapuhelimiin ja niiden käyttöön liittyvää termistöä. Kaiken kaikkiaan hakusanamäärää on kasvatettu 400 sanalla. Yhteensä *IT-tietosanakirjassa* hakusanoja on 4240. Hakusanojen kielet ovat suomi ja englanti, mutta määritelmät käsitteille on kirjoitettu suomeksi. *IT-tietosanakirja* on näppärä hakuteos modernin tietotekniikan parissa toimiville.

Sanakirjaa voi tilata suoraan kustantajalta (Docendo Finland Oy, puh. 014-339 7700, fax 014-339 7755, s-posti info@docendo.fi) tai ostaa kirjakaupoista 325 mk:n hintaan.

Petteri Järvinen.
IT-tietosanakirja.
Docendo Finland Oy, Jyväskylä 2001. 815 s.
ISBN 951-846-103-1.

- *Skrivregler för svenska och engelska*

Vuonna 1943 ruotsalainen Terminologisentrum TNC (silloinen Tekniska nomenklaturcentralen) julkaisi ensimmäistä kertaa ruotsin kielen kirjoitusoppaan, joka tuolloin oli kooltaan vain kymmenesosa teoksen tänä vuonna ilmestyneestä viidennestä painoksesta *Skrivregler för svenska och engelska*.

Skrivregler för svenska och engelska on tarkoitettu avuksi niille, jotka työssään tai opiskeluissaan laativat ruotsinkielisiä asiatekstejä. Juuri kohderyhmä erottaakin TNC:n kirjoitusoppaan Svenska Språknämndin julkaisemasta *Svenska skrivregler* -teoksesta. Kirjoitusoppaassa esitellään perinteiset oikeinkirjoitussäännöt mm. välimerkkien, lyhenteiden sekä pienten ja isojen kirjaimien käytön osalta. Lisäksi opas sisältää luvut, joissa annetaan kirjoitusohjeita erityisesti teknisten sekä luonnontieteellisten tekstien kirjoittajien tarpeita silmällä pitäen. Ohjeita löytyy mm. selkeiden taulukoiden ja diagrammien tekemiseen, viittaustekniikoihin sekä lähdeluettelon laatimiseen. Lisäksi opas sisältää luettelot matemaattisista merkeistä, suureiden ja yksiköiden merkitsemistavoista sekä kemiallisista alkuaineista.

Kirjoitusoppaaseen on ensimmäistä kertaa lisätty myös englannin kielen oikeinkirjoitusta käsittelevä osuus. Englannin kielen oikeinkirjoitusosio on kirjoitettu ruotsiksi ruotsinkielisille ja ainoastaan esimerkit ovat englanniksi. Ruotsinkielinen näkökulma tarjoaa hyvät mahdollisuudet mm. ruotsin ja englannin erojen tarkasteluun. Myös brittienglannin ja ameriikanenglannin eroja käsitellään.

Skrivregler för svenska och engelska sisältää oppaan käyttöä helpottavan sanaston, jossa määritellään kirjassa käytetyt kielitieteelliset termit, bibliografian sekä ruotsin ja englannin kielille yhteisen sanahakemiston.

Skrivregler för svenska och engelska -teoksen voi tilata TNC:stä hintaan 275 SEK. Terminologisentrum TNC, puh. +46 8 446 6600, fax +46 8 446 6629, s-posti tnc@tnc.se. Tilaukset Internetistä <http://www.tnc.se>.

Skrivregler för svenska och engelska (TNC 100).
Toim. Åsa Holmér.
Terminologisentrum TNC, Solna 2001. 236 s.
ISBN 91-7196-100-3.

- *ATK-sanakirja*

Tietotekniikan liitto on vuodesta 1966 lähtien julkaissut *ATK-sanakirjaa*, josta tänä vuonna ilmestyi 11. uudistettu painos. *ATK-sanakirja* on seitsenkielinen, suomen kielen lisäksi mukana ovat englanti, ruotsi, saksa, espanja, eesti ja venäjä.

Kirja on jaettu kahteen osaan, määritelmäosaan ja hakemisto-osaan. Määritelmäosassa suomenkielisille hakusanoille annetaan suomenkieliset määritelmät ja vastineet muilla kirjan kielillä. Määritelmäosa sisältää lisäksi muutamia käsitteiden välisiä suhteita havainnollistavia käsittekaavioita sekä alan tavallisimmat lyhenteet selityksineen. Hakemisto-osa koostuu kuudesta kaksikielisestä hakemistosta, joissa vieraskielisille termeille annetaan suomenkieliset vastineet. Eri osien hakusanat eivät ole täysin samoja, sillä joitain määritelmäosan termejä ei ole hakemisto-osassa, ja toisaalta

hakemisto-osa saattaa sisältää sellaisiakin ilmaisuja, joita määritelmäosiosta ei löydy.

ATK-sanakirjan määritelmäosan sanavaraston laajuus on 3000 hakusanaa. Hakusanoja on lisätty uusimpaan painokseen noin 500. Kaiken kaikkiaan hakusanojen määrä ei ole vuosien saatossa kovin paljoa kasvanut, sillä samalla kun kirjaan on otettu uusia tietotekniikka-alan keskeisiä termejä, on vanhentuneita ilmaisuja karsittu pois. Edellisiin painoksiin verrattuna *ATK-sanakirjan* viimeisin osa sisältää uutta aineistoa mm. tietoturvallisuuden, tietoalan ammattien, ohjelmistojen ja tietoverkkojen käytön osalta.

Tietotekniikan liiton *ATK-sanakirjaa* saa ostaa kirjakaupoista ja se maksaa 225 mk.

ATK-sanakirja.
Toim. Tietotekniikan liitto ry:n sanastotoimikunta.
Tallentum Media Oy, Helsinki 2001. 457 s.
ISBN 952-14-0433-7.

- *Norsk-engelsk / engelsk-norsk byggordbok*
- *Norsk-tysk / tysk-norsk byggordbok*

Norjalainen sanastokeskus Rådet for teknisk terminologi (RTT) on julkaissut kaksi erillistä rakentamiseen liittyvää sanakirjaa. Toisessa sanakirjassa kieliparina on norja ja englanti ja toisessa norja ja saksa. Sanakirjat perustuvat *Rolf Granin* kokoamaan kuusikieliseen rakennus-sanastoon, jonka RTT on tallentanut tietokantaansa. Norjan saksan ja englannin lisäksi tietokantaan on kerätty termejä ranskaksi, espanjaksi ja italiaksi.

Sanakirjat on painettu taskukoossa, ja niistä voi tehdä hakuja molemmilla kirjan kielillä (norja-englanti-norja ja norja-saksa-norja). Molemmat kirjat sisältävät 2500 termiä vastineineen. Sanakirjoissa ei ole määritelmiä, vaan niissä on annettu ainoastaan termivastineet, joten käyttäjän tulee itse tietää hakemansa sanan merkitys. Muutenkaan termeistä ei anneta paljoa tietoa, joidenkin termien kohdalla kerrotaan kuitenkin sanaluokka ja saksankielisten substantiivien suvut mainitaan.

Sanakirjoista on hyötyä ennen kaikkea niille, jotka työssään tai vapaa-aikanaan joutuvat käyttämään rakennusvälineisiin, -vaiheisiin tai -materiaaleihin liittyvää termistöä. Sanakirjoissa on huomioitu eri rakennusalojen sanastot, ja mukana on mm. puutöihin, muuraamiseen sekä sähkö- ja putkitöihin liittyviä termejä. Systemaattisesti hakusanoja ei tosin ole järjestetty, vaan hakusanat ovat aakkosjärjestyksessä.

Kirjat maksavat 90 NOK / kpl ja ne voi tilata RTT:stä (fax +47 2243 4224, s-posti rtt@rtt.org). Luettelo RTT:n julkaisuista WWW-osoitteessa <http://www.rtt.org/ordb.html>.

Rolf Gran.
Norsk-engelsk / engelsk-norsk byggordbok (RTT 69).
Rådet for teknisk terminologi, Oslo 2001. 106 s.
ISBN 82-7566-039-4.

Rolf Gran.
Norsk-tysk / tysk-norsk byggordbok (RTT 70).
Rådet for teknisk terminologi, Oslo 2001. 114 s.
ISBN 82-7566-040-8.

Sirpa Suhonen

Thoughts from last summer

page 3

Last summer two important events on terminology and languages for special purposes were organized in Finland. The Nordterm 2001 conference was arranged by TSK in Tuusula in June and the 13th European Symposium on Language for special Purposes by the University of Vaasa in August.

For us in TSK, Nordterm 2001 was the main event of last summer, since we were responsible for organizing it. After a great amount of preliminary work, it was very rewarding that everything succeeded well and the days were fruitful. We received mainly positive feedback, and everyone found something new and inspiring in the presentations.

There were almost 100 participants during the Nordterm conference, and all Nordic languages had their representatives, including Sámi, Faroese and Greenlandic. This was financially facilitated by the Nordic Language Council's participation in conference arrangements. This time an Estonian representative was also invited to join Nordic cooperation and to give a presentation in the conference (see *Ülle Männart's* article on pages 16–18).

23

Sirpa Kuusisto-Niemi – user and subscriber of vocabularies

page 4

Sirpa Kuusisto-Niemi works as a Senior Adviser in the Centre of Excellence for Information and Communication Technology (OSKE) in STAKES, the National Research and Development Centre for Welfare and Health. She has been a member of TSK's board of directors since 1999. However, she has worked with TSK already since 1994, when the joint terminology projects of STAKES and TSK were started.

Kuusisto-Niemi says that the board of directors is constantly contemplating about what is important and relevant just now, and aims to direct TSK's activities accordingly. She feels that TSK should have public funding, because language must be developed actively and its natural development must be directed. "Taking care of one's language is a part of the activities of a civilized state."

In STAKES terminology work was started in 1993. A large customer and patient document project gave an impetus for this work, because there was a need to define concepts that were common to social welfare and health care for information systems. The aim of doing terminology work in this area is to harmonize concepts and this way to make language use unambiguous.

TSK's basic process of terminology work has been adjusted for STAKES. "The work in social welfare and health care differs from the traditional terminology work. For example, it is often difficult to find written sources. Therefore there has to be many meetings, and different viewpoints have to be reconciled."

The first vocabulary published by OSKE in 1997 comprises two parts: customer and patient document vocabulary with 148 concepts and quality vocabulary with 22 concepts. A vocabulary on concepts in social welfare and health care for designing information systems (61 concepts) was published in 1999. A report on the concept analysis for Satakunta macro pilot programme has also been published in 1999.

At the moment OSKE and TSK are preparing a vocabulary which will contain about 40 concepts related to the service chain in social welfare and health care. This vocabulary should be completed this autumn. Later, a new terminology project on social work will be started.

Nordterm 2001

page 6

Nordterm, a Nordic terminology forum, has gathered together every second year since 1976. This year it was TSK's turn to organize the Nordterm conference in Finland. The conference consisted of a course in terminology work, a terminology symposium, the Nordterm Assembly and meetings of working groups.

The conference started with a basic course in terminology work. The teachers were *Anita Nuopponen* and *Nina Pilke* from the University of Vaasa.

Mikael Reuter, the chair of TSK's board of directors, opened the conference. One of the themes he mentioned in his opening speech was how the globalization of science and research affects language. Reuter was very concerned that languages lose their fields of application when the mother tongue is not used anymore in certain special fields. This means that no terms will be created in the mother tongue. According to Reuter terminologists play a key role in solving this problem in the future.

One of the most interesting presentations in the symposium was *Ülle Männart's* talk *Terminology management in the translation environment: Estonian experience*. Her article is on pages 16–18 of this Terminfo issue. Männart was followed by *Anita Nuopponen* and *Nina Pilke* (see Terminfo 2/2001) who discussed terminology from the viewpoint of research. *Inkeri Vehmas-Lehto* and *Päivi Pasanen*, then, presented a Finnish–Russian forestry dictionary project (see Terminfo 4/2000).

Riitta Brelh from the Finnish Government Terminology Service told about the translation work in public administration. A work group was established in 1996 to investigate the translation of public administration texts, especially the Finnish statutes, into foreign languages. The study showed that translation work in administration was very dispersed and often same texts were translated in different places. There were also problems with the coherence of terminology.

To solve the problems two databases were established, one reference and one document database which may be found at <http://www.finlex.fi>. The reference database should make sure that no text is translated more than once. The

database has information on finished translations and statutes that are being translated. The document database contains the translated statute texts in full. A term work group was also established to give recommendations on terminology and phraseology.

Håvard Hjulstad, director of the Norwegian Council for Technical Terminology (RTT), talked about the technical committee 37 of the International Organization for Standardization. The present name of ISO/TC 37 is *Terminology and other language resources*. The purpose of ISO/TC 37 is to standardize principles, methods and applications in terminology and fields closely related to terminology. It has published 13 standards. One of the newest is *ISO 704:2000 Terminology work – principles and methods* which is one of the basic standards useful in all terminology work.

In 1999 *Helena Palm* discussed her plans to establish a network working with terminology of molecular biology and biotechnology. The Joint Group for Swedish Life Sciences Terminology (<http://www.tnc.se/biotermin>) has now worked for two years, and Palm informed Nordterm about her experiences so far. Palm was very pleased that the term recommendations made by the Group had reached people, but nevertheless, it had been difficult to find sponsors for the project. Many organizations understand the importance of the work, but think that someone else should pay for it.

Palm discussed how to employ terminological principles in a field that is international and develops rapidly. Very often an equivalent is asked for a term, or a term suggestion, and the answer should be given as soon as possible. In such a case there is not enough time or any possibility to study the concept system behind the concept very deeply, but the answer must often be given based on a mere scratch on the surface.

After Palm, professor of microbiology *Karin Carlson* from the Uppsala University shared her experiences on the language situation in natural sciences. She became interested in terminology about four years ago when she noticed that the researchers and students in natural sciences communicated more and more in English. According to her this was a direct consequence of the fact that textbooks and most of the teaching on the university level were in English. New concepts and terms for these concepts are created all the time in the field. The Swedish terminology does not keep up with the rapid development and this forces people to use English.

There have been attempts to influence this alarming language situation by replacing some of the teaching in English by teaching in Swedish in the Uppsala university. A project to improve the verbal and writing skills of students has also been started this year.

Åsa Holmér (TNC, Sweden), *Katri Seppälä* (TSK, Finland), *Annemette Ruding* (DANTERMcentret, Denmark) and *Audun Lona* (RTT, Norway) presented the harmonisation of information technology terms in these four Nordic countries.

Holmér told about the beginning of the project in Sweden and the work of the Joint Group for Swedish Computer

Technology. The concepts and terms in the IT branch are renewed so fast that a new way of working with terminology has been applied instead of traditional project work. The material is published little by little and only in electronic form (<http://www.nada.kth.se/dataterm>). In addition to this, the scope and duration of the project are not strictly defined, and both the target group and group of participants are larger than usual.

This model created by Swedes proved to be very good, and it has been applied in other countries as well. Seppälä, then, talked about the Finnish Group for IT Terminology, and stated that the model has worked well in Finland, too (<http://www.tsk.fi/termitalkoot>).

In spring 2000 a similar project was started in Denmark. Ruding, coordinator of the Danish project, said that their intention is to create home pages for the project and that the first recommendations on IT terms will be published on the web pages of the Danish Language Board during this summer (<http://www.dsn.dk>).

Lona presented the Norwegian project and mentioned that their ways of working are quite similar to those in Sweden and Finland (<http://www.dataterm.no>).

In the last day of the conference a Nordterm Assembly was organized. First, *Anna-Lena Bucher* told about the history of Nordterm (see Terminfo 2/2001). Then Bucher and *Virpi Kalliokuusi*, a former TSK's terminologist and present publishing manager of Gummerus, discussed the strategies of terminology centres. Lastly, the Nordic terminology centres and other organizations working with terminology gave their presentations. The next Nordterm conference will be organized in Sweden in 2003.

After the official part of the Nordterm conference there was an excursion to the homes of two Finnish artists, *Pekka Halonen* and *Jean Sibelius*, in Tuusula. And since the Nordterm organization was founded 25 years ago, there was a banquet to celebrate the anniversary on Saturday evening – an excellent way to end the conference.

Court terms in five languages

page 13

In the beginning of 2000 the Finnish Ministry of Justice and the Prime Minister's Office started a terminology project with the aim of producing a multilingual glossary of court terms with definitions. The reasons for starting the project were procedural reforms and structural changes to the Finnish court system and the increase of international communication between courts. As a result the *Glossary of Court Terms* was compiled. The glossary gives equivalents and definitions for over 200 most important concepts related to court work in Finland. The languages used are Finnish, Swedish, English, German and French.

The project work was organized between a steering group, language groups and terminologist *Kaisa Kuhmonen*, the project secretary. The tasks of the steering group were

to manage the project, to decide on the delimitation of the glossary, to define concepts in Finnish and Swedish, to assign the language groups and to approve the work of these groups. The tasks of the language groups were to choose foreign equivalents for terms and to translate definitions and other texts of the glossary. The project secretary took care of, for example, analysing concept systems, preparing preliminary definitions for the steering group, organizing comments rounds and preparing the glossary for publication.

After the concepts had been chosen and defined, the Finnish version was sent to a comments round e.g. to the Ministry of Justice, courts and universities. Some changes were made based on these comments, and after that the language groups started their work. When these groups had finished, the glossary was sent for a second round for comments in order to have feedback on the different language versions. After this round, the language groups met and agreed on certain common guidelines. After some hectic work, the final version was sent to a publisher.

It is always a challenging task to write a fluent definition based on terminological principles. In the case of the Glossary of Court Terms, the task was even more challenging because of the diversity of the target group: the glossary is meant both for experts and lay persons. Because experts in this case are jurists, they are familiar with the very detailed definitions of texts of agreements and statutes, and they may consider terminological definitions too general. For the lay persons using the glossary such terms that are familiar to the jurists but unknown to non-experts had to be discarded from the definitions.

Many concepts used in court work are also used in the general language (like *expert* or *defer*), but their intension is much narrower in the legal language. In this project it was decided that these concepts are defined from the viewpoint of this special field in order to serve better the users of this particular glossary.

Translations of definitions were included so that the glossary would be useful for the speakers of other languages, too. This presented some problems, because the translations should also take into account the principles of terminological definitions, e.g. references to superordinate and subordinate concepts should be kept similar in the translations as in the Finnish definitions. Sometimes it was decided that the translations could be formed differently from their Finnish counterparts for the sake of fluency in the language in question.

The main principle when compiling the different language versions of the Glossary of Court Terms was that such concepts that were as near as possible to the Finnish concepts should be found in other cultures and systems. But – as is often the case in multilingual terminology work – the concept systems in different cultures and languages are not similar. Reference points were the court systems in England, Wales, Germany and France. When similar concepts could not be found in these systems, an appropriate related concept was looked for or such a foreign equivalent was coined that would describe the Finnish concept as well as possible.

All languages in the glossary had their special difficulties, but in general it was easier to find Swedish terms than terms in other languages, because Swedish terms have already been established through bilingual legislation in Finland. It was perhaps the most difficult to choose English equivalents. The English common law system and the Finnish legal system are fundamentally so different from each other that corresponding concepts are hard to find. On the other hand, English has some kind of a role as a lingua franca, which in this case means that the chosen equivalents should function in communication with other than English-speaking countries, too.

Textile terminology

page 19

Anneke Askeland from RTT presented her project on the terminology of textiles and ready-made clothing. The latest Norwegian textile dictionary was published in 1954, but now RTT is building a database for textile terms. At the moment the database contains 6651 term posts, and it will be used as a basis for RTT's new textile dictionary. The dictionary will have terms and definitions in Norwegian, and terms in English, German and French. It is not yet certain whether it will contain also Swedish and Danish terms.

Literature

page 21

Budget Glossary

The aim of the *Budget Glossary* is to clarify the concepts related to the Finnish Government's Budget and to give recommendations for the Finnish and Swedish terms and their appropriate English, German and French equivalents. Definitions are given in all of the languages, besides French. The glossary contains 226 concepts, and gives recommendations on the usage of terms, e.g. by stating if a term is admitted, deprecated or outdated.

IT-tietosanakirja

Petteri Järvinen's *IT-tietosanakirja* (IT encyclopedia) contains words, abbreviations and concepts of information technology, electronic commerce, the Web and mobile phones. The book has 4240 entries. Entry words are in Finnish and in English, and definitions are in Finnish.

ATK-sanakirja

The Finnish Association for Information Processing has published *ATK-sanakirja*, the Dictionary of Information Processing, since 1966, and this year the 11th revised version was published. The dictionary contains seven languages: Finnish, English, Swedish, German, Spanish, Estonian and Russian. The book consists of two parts: a defining part and an index part. The defining part has 3000 entries and definitions are written in Finnish. The index part contains six bilingual indexes where foreign terms are given Finnish equivalents.

Skrivregler för svenska och engelska

The Swedish Centre for Terminology (TNC) has published a guide for writing Swedish and English. It is meant for those who compile formal Swedish texts in their work or studies. The guide gives spelling instructions both for the Swedish and English language, but the instructions are only in Swedish and just the examples are in English. In addition, the guide gives instructions especially for the writers of technical and scientific texts. It advises how to make clear tables and diagrams, how to refer and how to compile a bibliography.

Norwegian–English/German building dictionaries

RTT has published two dictionaries on building terms. The first contains Norwegian and English terms, the second Norwegian and German terms. Entries are arranged in alphabetical order in both language pairs. The dictionaries are pocket books and both contain 2500 terms with equivalents. There are no definitions in the books.

Detailed publisher and order information can be found in the Finnish article, pages 21–22.

Erikoiskielisten tekstien tarkistus

Haluatko tarkistuttaa erikoiskielisen tekstisi ennen julkaisemista tai jakelua?
Kielellinen moitteettomuus helpottaa tekstin ymmärtämistä ja antaa sanomallesi luotettavuutta.

TSK:ssa tekstintarkistuksen tekee suomen kielen ammattilainen, jolla on käytettävissään parhaat terminologiset lähteet ja Suomen laajin sanakirjoihin ja sanastoihin erikoistunut kirjasto.

Lähetä tekstisi tarkistettavaksi joko sähköpostitse tai faksilla, halutessasi voit käyttää myös tavallista postia.

Tarkempia tietoja palvelusta antaa Johanna Suomalainen
(puh. 09-2709 1061 tai s-posti: johanna.suomalainen@tsk.fi).

Laadimme lähettämällesi tekstille kustannus- ja aikatauluarvion.

Sanastotyön koulutusta

Haluatko tietoa sanastotyön menetelmistä tai terminologian teorian perusasioista?

TSK tarjoaa asiakkaan tarpeiden mukaan räätälöityjä sanastotyön kursseja.

TSK:lla on laaja kokemus eri erikoisalojen sanastotyöstä.

Suunnittelemme kurssit yhtä hyvin tekniikan, talouden, lääketieteen tai muun erikoisalan asiantuntijoille kuin kääntäjille tai kielitieteilijöillekin.

Mikäli olet kiinnostunut sanastotyön kurssista, ota yhteyttä Lena Jolkkoseen

(puh. 09-2709 1062 tai s-posti: lena.jolkkonen@tsk.fi).

Laadimme kustannusarvion kurssitarpeitteesi perusteella.

www.tsk.fi

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS TARJOAA ERIKOISALOJEN TERMISTÖÖN, SANASTOIHIN JA SANASTOTYÖHÖN LIITTYVÄÄ TIETOA JA ASIAINTUNTAJAPALVELUJA. TSK:N PÄÄTOIMINTAMUOTOJA OVAT SANASTOPROJEKTIT, TERMIPANKKI JA TERMIPALVELU.

TSK JULKAISEE TERMINFO-LEHDEN OHELLA ERIKOISALOJEN SANASTOJA JA SANALUETTELOITA. NÄMÄ TALLENNETAAN YLEENSÄ MYÖS SUORAKÄYTTÖISEEN TERMIPANKKIIN TEPAAN.

TSK:N KIRJASTOSSA ON LAAJA KOKOELMA ERI ALOJEN SANASTOJA, SANAKIRJOJA, SANASTOLUONNOKSIA JA SANASTOSTANDARDEJA. KIRJASTO ON AVOINNA ARKISIN KLO 8.30 –16.00.

TSK ON PERUSTETTU 1974, JA SEN JÄSENIÄ ON YRITYKSIÄ, LIIKELAITOKSIA, KÄÄNNÖSTOIMISTOJA JA AATTEELLISIA YHDISTYKSIÄ. TSK TEKEE TIIVISTÄ YHTEISTYÖTÄ SEKÄ JÄSENISTÖNSÄ ETTÄ MUIDEN SANASTOTYÖSTÄ KIINNOSTUNEIDEN YHTEISÖJEN KANSSA.

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS (THE FINNISH CENTRE FOR TECHNICAL TERMINOLOGY, TSK) OFFERS INFORMATION AND EXPERT SERVICES RELATED TO SPECIAL LANGUAGE TERMINOLOGY, VOCABULARIES AND TERMINOLOGY WORK. TSK'S MAIN ACTIVITIES ARE TERMINOLOGY PROJECTS, TERMBANK ACTIVITIES AND TERM SERVICE.

TSK PUBLISHES A NEWSLETTER CALLED TERMINFO AND SPECIAL LANGUAGE VOCABULARIES AND TERM LISTS. THESE ARE USUALLY ALSO ENTERED IN TSK'S ONLINE TEPA TERMBANK.

TSK'S LIBRARY HAS A LARGE COLLECTION OF VOCABULARIES, DICTIONARIES, VOCABULARY DRAFTS AND TERMINOLOGY STANDARDS. THE LIBRARY IS OPEN 8.30–16.00 ON WEEKDAYS.

TSK WAS FOUNDED IN 1974, AND IT HAS BOTH PRIVATE AND STATE ENTERPRISES, TRANSLATION AGENCIES AND NON-PROFIT ASSOCIATIONS AS ITS MEMBERS. TSK WORKS IN CLOSE CO-OPERATION BOTH WITH ITS MEMBERS AND OTHER ASSOCIATIONS THAT ARE INTERESTED IN TERMINOLOGY WORK.

Sanastotyön asiantuntemusta vuodesta 1974.

ISSN 0358-7517